

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Natálie Pirklová

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vývoj celní správy v České republice
Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Natálie Pirklová**
Osobní číslo: **E18686**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management ochrany podniku a společnosti**
Téma práce: **Vývoj celní správy v České republice**
Zadávací katedra: **Ústav podnikové ekonomiky a managementu**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce se zaměří na problematiku celnictví a vývoj celní správy na území ČR. Cílem práce je představit vývoj celní správy, jako služby chránící ekonomické a bezpečnostní zájmy státu, a posoudit vývoj zajištění této služby ve vztahu k vývoji prováděných činností. Z výstupů šetření bude možné vyvozovat závěry o obecných trendech i územních rozdílech, jež lze obecně považovat za relevantní podklady pro usměrňování organizace bezpečnosti.

Osnova:

- Vymezení problematiky celnictví.
- Vývoj celní správy na území ČR.
- Analýza vývoje zajištění celní správy ve vztahu k vývoji prováděných činností.
- Vyhodnocení výsledků a formulace závěrů.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1.
KÁRNÍK, M. Clo a celní politika od A do Z. Olomouc: ANAG, 2012. 304 s. ISBN 978-80-7263-779-9.
KLABOUCHOVÁ, I. Clo a původ zboží. Praha: Polygon, 2002. 336 s. ISBN 80-7273-067-3.
MATOUŠEK, P., SABELOVÁ, L., PEŤOVSKÁ, A. Clo. Praha: ASPI, 2007. 496 s. ISBN 978-80-7357-263-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Pavel Zdražil, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

L.S.

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2020

Prohlašuji:

Práci s názvem Vývoj celní správy v České republice jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 27. 4. 2021

Natálie Pirklová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Pavlu Zdražilovi, Ph.D., za jeho vstřícný přístup, odbornou pomoc, cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce. Vděčím rovněž své rodině za podporu, kterou mi po celou dobu mého studia poskytovala.

ANOTACE

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku celnictví a vývoj celní správy na území České republiky. Cílem práce je představit vývoj celní správy, jako služby chránící ekonomické a bezpečnostní zájmy státu a posoudit vývoj zajištění této služby ve vztahu k vývoji prováděných činností. První část práce vymezuje základní pojmy, které souvisí s celnictvím, druhá část se zabývá vývojem Celní správy na území České republiky od období středověku po současnost. V poslední části práce je popsána Celní správa České republiky, vývoj personálního zajištění a vývoj vybraných kompetencí. V návaznosti na provedenou analýzu je v závěru práce poukázáno na určitý nesoulad ve vývoji počtu zaměstnanců celní správy ve vztahu k vývoji počtu ztrácených, a naopak získávaných kompetencí.

KLÍČOVÁ SLOVA

Celní správa, Česká republika, clo, Evropská unie, kompetence, bezpečnost

TITLE

The development of the customs administration of the Czech Republic

ANNOTATION

The bachelor thesis is focused on customs issues and the development of the customs administration in the area of the Czech Republic. The aim of the thesis is to describe a development of the customs administration as a service protecting economic and security interests of the state and to assess the development of the provision of this service in relation to the development of activities. The first part of the thesis defines the basic concepts related to customs, the second part deals with the development of the Customs Administration in the Czech Republic from the Middle Ages to the present. The last part of the thesis describes the Customs Administration of the Czech Republic, the development of staffing and the development of selected competencies. Following the analysis, at the end of the work is pointed out a certain discrepancy in the development of the number of employees of the customs administration in relation to the development of the number of lost, and, conversely, acquired competencies.

KEYWORDS

Customs Administration, Czech Republic, duty, European Union, competence, security

OBSAH

ÚVOD	11
1 VYMEZENÍ PROBLEMATIKY CELNICTVÍ	12
1.1 Funkce cla.....	12
1.2 Druhy cel	14
1.3 Celní sazebník	15
1.4 Celní sazby	16
1.5 Celní řízení	19
1.6 Zóna volného obchodu a celní unie.....	20
1.7 Mezinárodní celně-obchodní instituce	22
1.8 Legislativní úprava celnictví v ČR.....	24
2 VÝVOJ CELNÍ SPRÁVY NA ÚZEMÍ ČR	26
2.1 Období středověku.....	26
2.2 Období novověku po rok 1918.....	27
2.3 Období první republiky (1918–1938).....	28
2.4 Období nacistické okupace (1939–1945).....	29
2.5 Období po obnovení Československa (1945–1992).....	29
2.6 Období po vzniku samostatné České republiky (1993–2003).....	31
2.7 Období po vstupu do EU (2004 – současnost).....	33
3 ANALÝZA ZAJIŠTĚNÍ CELNÍ SPRÁVY VE VZTAHU K VÝVOJI PROVÁDĚNÝCH ČINNOSTÍ	39
3.1 Celní správa České republiky.....	39
3.2 Vývoj personálního zajištění	40
3.3 Organizační územní změny	43
3.4 Kontroly zaměstnávání cizinců	44
3.5 Vývoj příjmů ze cla	47
3.6 Kontrola elektronické evidence tržeb EET.....	48
3.7 Dozor nad hazardními hrami	50
3.8 Vývoj počtu celních prohlášení	51
3.9 Kontrola v oblasti ochrany trhu a spotřebitele	52
3.10 Vývoj porušování celních předpisů	55
ZÁVĚR	58
POUŽITÁ LITERATURA	60

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Počet zaměstnanců Celní správy ČR mezi lety 2002-2019 (k 1.1.)	41
Obrázek 2: Vývoj vybraného cla a jeho odvodů mezi lety 2002-2019.....	47
Obrázek 3: Vývoj počtu zajištěného zboží mezi lety 2004-2005 a 2007-2019	54
Tabulka 1: Nové kompetence Celní správy České republiky mezi lety 2004-2019	42
Tabulka 2: Počet výkonných útvarů provádějících celní řízení v letech 2002 a 2003.....	43
Tabulka 3: Počet výkonných útvarů provádějících celní řízení v letech 2004 a 2005.....	44
Tabulka 4: Počet provedených kontrol a počet cizinců porušujících zákon o zaměstnanosti mezi lety 2005-2019	45
Tabulka 5: Kontroly EET mezi lety 2017-2019.....	49
Tabulka 6: Dozor nad hazardními hrami mezi lety 2017-2019	50
Tabulka 7: Vývoj počtu celních prohlášení mezi lety 2002–2019.....	51
Tabulka 8: Vývoj počtu celních deliktů, jiných správních deliktů a celních přestupků mezi lety 2002-2011	56

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

CS	celní správa
ČR	Česká republika
EHP	Evropský hospodářský prostor
EET	Elektronická evidence tržeb
ES	Evropské společenství
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda o cle a obchodu)
GŘC	Generální ředitelství cel
INTRASTAT	Statistika pohybu zboží
TARIC	Integrovaný celní sazebník Evropského společenství
ÚCS	Ústřední celní správa
USA	Spojené státy americké

ÚVOD

Celní správa České republiky je ozbrojený bezpečnostní sbor zajišťující výkon činností v oblasti správy cel, vybraných druhů daní a dalších svěřených nefiskálních kompetencí ve prospěch státu včetně jeho občanů. Hlavním úkolem celní správy je zajištění bezpečnosti občanů České republiky i Evropské unie, a to zejména v oblastech souvisejících s ekonomickou ochranou, podporou obchodu a boji proti podvodům.

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou celnictví včetně jeho vývoje. Vybrané téma je aktuální, protože práce je zaměřena i na analýzu kompetencí společně s personálním zajištěním Celní správy České republiky, které se v posledních letech značně měnilo. Díky analýze bude možné posoudit dopady vstupu České republiky do Evropské unie, určit možný vývoj a doporučení do budoucna.

Cílem práce je představit vývoj celní správy, jako služby chránící ekonomické a bezpečnostní zájmy státu, a posoudit vývoj zajištění této služby ve vztahu k vývoji prováděných činností. Z výstupů šetření bude možné vyvozovat závěry o obecných trendech i územních rozdílech, jež lze obecně považovat za relevantní podklady pro usměrňování organizace bezpečnosti. Tohoto cíle bude dosaženo na základě literární rešerše a analýzy informací zjištěných převážně z výročních zpráv o činnosti Celní správy České republiky a jiných veřejně dostupných zdrojů.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola charakterizuje základní pojmy související s celnictvím, mezi které patří definování cla včetně jeho funkcí a druhů. Druhá kapitola pojednává o samotném vývoji celní správy na území České republiky od období středověku po současnost. Zároveň kapitola představuje výčet jednotlivých kompetencí celní správy. V analytické, třetí části, je práce zaměřena na transformaci celní správy za posledních téměř 20 let, zároveň je v této část charakterizována Celní správa České republiky a její organizační struktura.

1 VYMEZENÍ PROBLEMATIKY CELNICTVÍ

Tato kapitola vymezuje základní problematiku celnictví. První část kapitoly je věnována clu, jeho funkcím a druhům, celnímu sazebníku, celním sazbám a celnímu řízení. Druhá část kapitoly pojednává o zóně volného obchodu společně s celní unií, Intrastatem a mezinárodně celně-obchodních institucích. Kapitulu uzavírá legislativní úprava celnictví.

1.1 Funkce cla

Definice cla je poměrně nejednotná i z důvodu, že clo v rámci svého vývoje měnilo i své jednotlivé funkce. Kárník (2012) definuje clo následovně: „*Clo je právními předpisy stanovená peněžní platba do veřejného rozpočtu, neekvivalentního charakteru, s přesně určenou výší sazby, která je vybírána v souvislosti s přechodem zboží, přes státní hranici od fyzických a právnických osob, které zboží dovážejí nebo vyvážejí nebo pro které je zboží dováženo nebo vyváženo.*“ (Kárník, 2012: 11)

Clo, jakožto nejdůležitější nástroj celní politiky plní mnoho funkcí, mezi ty hlavní lze zařadit funkci ochrany vnitřního trhu, funkci fiskální a funkci obchodněpolitickou. Následující tři funkce cla nepůsobí odděleně, ale vzájemně se prolínají a ovlivňují. (Kárník, 2012)

Ochrana vnitřního trhu je vlastní všem státním útvarům. S touto funkcí souvisejí i dva cíle, jeden na straně spotřebitelů, a tím i dovozců a druhý na straně výrobců. Zatímco pro dovozce je cílem co nejnižší clo, nejlépe žádné, tak pro výrobce naopak. Pokud je clo vysoké tak představuje vysokou ochranu před zahraniční konkurencí, tedy výhodu pro výrobce. Společně s hledáním rovnováhy mezi oběma stranami souvisí tvorba vhodného celního tarifu. Při tvorbě celního systému je zapotřebí zaměřit se na tyto cíle (Klabouchová, 2002):

- podpoření dovozu společně se vznikem konkurenčního prostředí na daném trhu, tak aby neuškodilo tuzemským výrobcům a v dlouhodobém horizontu došlo ke zlepšení jejich pozice na trzích v zahraničí,
- poskytnutí dočasné ochrany domácím odvětvím, která ochranu potřebují (např. nově vznikající odvětví) a zároveň odvětvím na jejichž rozvoji má zájem stát,
- nezamezování vývozu zboží, v případě že s tím není souběžně ničeno přírodní, umělecké, historické či jiné národní bohatství a vyčerpatelné zdroje.

Česká republika (ČR) se vstupem do Evropské unie (EU) připojila k celní unii, která uplatňuje jednotnou obchodní a celní politiku v rámci dovozů a vývozu z a do třetích zemí. Tato politika je závazná pro všechny členské státy EU. (Kárník, 2012)

Fiskální funkcí je zajišťováno naplňování státního rozpočtu, clo slouží jako zdroj pro výdaje na věci veřejné. Ačkoliv je tato funkce jednou z nejstarších, tak ztrácí čím dál tím více na důležitosti. S tím souvisí i to, že ve vyspělých zemích podíl cla na příjmech do rozpočtu obvykle nepřesáhne 5 procent. Naopak v rozvojových zemích clo může naplnit státní rozpočet až z 20 a více procent. (Klabouchová, 2002)

Se vstupem do EU musela ČR odvádět 75 % vybraného cla na účet EU, zbylých 25 % bylo odvedeno do státního rozpočtu ČR. V říjnu roku 2016 došlo ke změně poměru odvodu vybraného cla, od tohoto roku musí ČR odvádět 80 % z výnosu cla do rozpočtu EU a pro zajišťování státního rozpočtu si může ponechat pouze 20 %. (Ministerstvo financí ČR, 2015a)

Zásadní změna v objemu vybraného cla tedy v ČR nastala po vstupu do EU. Před vstupem ČR do EU se objem vybraného cla pohyboval mezi 10–20 mld. Kč ročně, což představovalo podíl na příjmech do státního rozpočtu okolo 2–4 %. Po vstupu do EU, kdy si ČR mohla ponechat pouze 25 % z celkového objemu vybraného cla na českém území, představovala výše vybraného cla 1–1,5 mld. Kč ročně a podíl na příjmech ze cla do státního rozpočtu se pohyboval lehce nad hranicí 0,1 %. (Bakeš et al. 2009)

Mezi další funkce cla patří obchodně politická funkce, lze ji považovat za nejdůležitější funkci. Slouží k regulaci zahraničního obchodu, jak z teritoriálního hlediska (např. ze kterých zemí se bude zboží dovážet popřípadě vyvážet), tak komoditního hlediska (např. zvolená struktura zboží). Vzhledem k regulačnímu charakteru bývá tato funkce označována i jako regulační. Spíše než na samotném území ČR je obchodně politická funkce uplatňována v rámci EU. Funkce spočívá především ve změně celních sazeb určitého zboží z určitých zemí. Při snížení cla na určité zboží z dané země se produkt na domácím trhu, v porovnání se stejným popřípadě podobným zbožím, stává konkurenceschopnějším, dojde k jeho cenovému zvýhodnění a v důsledku toho dojde i ke zvýšení dovozu. Možnost výhodnějšího dovozu bývá obvykle vyjednána za výhodnější vývoz do konkrétní země (teritoria). (Kárník, 2012)

Jak již názvu vyplývá obchodně politická funkce neslouží pouze k obchodu, je využívána i v rámci politiky, clo zde slouží jako prostředek k politickému boji v rámci ekonomické formy. V dřívějších dobách byl tímto clem vytvářen politický a hospodářský tlak na vládu.

1.2 Druhy cel

Jak uvádí Matoušek a Sabelová (2007) druhy cel je možno rozdělit do pěti kategorií, uvedená cla jsou realizována v EU nebo v ní mohou být realizována. Jednotlivé druhy cel se dělí:

- podle směru pohybu zboží – podle druhu obchodní operace (Bakeš et al., 2009):
 - clo dovozní (importní), je vybíráno při dovozu zboží na celní území státu popř. celní unie. Ačkoliv se jedná o historicky o nejmladší clo, tak dnes jde o nejpoužívanější celosvětové clo. Ovlivňuje množství dováženého zboží, vnitřní cenovou hladinu a rozvoj výroby.
 - clo vývozní (exportní), je naopak od dovozního cla vybíráno při vývozu zboží z celního území státu popř. celní unie. Jedná se o historicky nejstarší druh cla a v dnešní době již postrádá význam. Dříve bylo používáno k omezení vývozu nedostatkového zboží do zahraničí.
- podle účelu (Bakeš et al., 2009; Matoušek, Sabelová, 2007):
 - clo preferenční, je považováno za zvláštní druh cla, jehož sazby jsou minimální nebo nulové. Preferenční clo se využívá při obchodech s nejhudšími rozvojovými zeměmi.
 - clo vyrovnávací, zmírňuje rozdíly mezi zemí (územím), která je zatížena horšími produkčními podmínkami a zemí s lepším produkčním prostředím.
- podle sazeb (Bakeš et al., 2009; Matoušek, Sabelová, 2007):
 - clo valorické, jehož výše je počítána jako procentuální z hodnoty zboží. Toto clo je nezávislé na možných měnových opatřeních státu. Za nevýhodu lze považovat snadnou manipulaci se základem cla, i tak je ale používáno ve většině zemí světa.
 - clo specifické, jehož výše je měřena podle určitých měrných jednotek (např. hmotnost, délka, objem). Výhodou je poměrná snadnost výpočtu a nezávislost na změnách cenové hladiny. Značnou nevýhodou je nemožnost rozlišení kvality zboží, může se tedy stát vyměřené clo je pro levné zboží příliš vysoké a pro drahé luxusní zboží naopak nízké.
 - clo kombinované, kombinuje výhody jak valorických tak specifických cel.
 - clo klouzavé, jehož výše se vztahuje k ceně zboží a zároveň k cenovým pohybům trhu EU.
- podle způsobu stanovení cla (Kárník, 2012):

- clo autonomní (všeobecné), jedná se o zpravidla o nejvyšší clo, které je určováno jednostranně buď státem nebo celní unií a není omezeno žádnou mezinárodní smlouvou. Autonomní clo je používáno jako sankce, pokud není zřejmá země původů. V celním sazebníku Evropského společenství (ES) je celní sazba autonomního cla využívána pokud je nižší než sazba smluvního cla.
- clo smluvní, je určeno Všeobecnou dohodou o clech a obchodu (GATT). Smluvní clo představuje základ tarifního systému a běžně je i základem pro výpočet preferenčního cla. Jednotlivá smluvní cla jsou poskytována spravedlivě všem státům dohody. Jedná se o záruku, kdy zboží nepodléhá žádným jiným dovozním platbám vyjma cla a daní. V porovnání s autonomním clem je smluvní clo uplatňováno ve větší míře.
- podle ochranného účinku (Kárník, 2012):
 - clo antidumpingové je využíváno s cílem ochránit tuzemskou produkci v zemi dovozu proti dumpingu, tedy prodejem produkce v zahraničí pod výrobními náklady.
 - clo dodatečné, plní funkci tzv. celní přírážky k již danému clu podle celního sazebníku. Využíváno je z obchodněpolitických a ochranářských důvodů.

1.3 Celní sazebník

„Celní sazebník obsahuje celní sazby států, celní unie či integračního seskupení. Celní sazebník je úřední seznam, v němž jsou každému popsanému produktu přiřazeny celní sazby. Celní sazebník je součástí legislativy státu, je vydáván jednou ročně zpravidla v říjnu s platností od ledna dalšího roku.“ (Štěrbová, 2013: 113)

Jednotlivé celní sazby obsažené v celním sazebníku patří mezi základní nástroje celní politiky, a to především ve státech uplatňujících tržní hospodářství ve vztahu k nástrojům obchodní a celní politiky, kterými je možno regulovat vztahy mezi průmyslovou a obchodní oblastí na národní i nadnárodní úrovni. V rámci vnitrostátní tak i zahraniční obchodní politiky představuje celní sazebník realizační formu již výše popsané funkce cla. S tím souvisí nutnost rozlišení sazeb pro jednotlivé skupiny zboží i pro země, ze kterých je či má být zboží dováženo, nebýt této podmínky clo by neplnilo své funkce kompletně. (Kárník, 2012)

Jak uvádí Kárník (2010: 93), celní sazebníky se obvykle skládají z:

- obecné (textové) části obsahující
 - všeobecná pravidla pro interpretaci harmonizovaného systému,

- všeobecná pravidla pro celní sazby,
- měrné jednotky,
- poznámky (u tříd a kapitol),
- nomenklaturní části obsahující
 - položky celního sazebníku (číselné kódy),
 - názvy zboží (popis),
- sazební (tarifní) části obsahující
 - všeobecné celní sazby,
 - smluvní celní sazby,
 - preferenční smluvní sazby.

Po vstupu ČR do EU převzala ČR společně s ostatní závaznou legislativou i celní sazebník Společenství. Společný celní sazebník Společenství je složen z vlastního celního sazebníku, který se dělí podle struktury kombinované nomenklatury a podle jednotlivých příloh celního sazebníku. V celním sazebníku Společenství jsou obsaženy číselné kódy nomenklatury, popisy zboží, smluvní sazby a doplňkové (měrné) jednotky. Dále k celnímu sazebníku náleží tyto přílohy: o zemědělských komponentech a dodatečném clu z cukru a mouky, o produktech, na které se vztahuje vstupní cena, seznamy farmaceutických látek podléhajících bezcelnímu zacházení, o zvýhodněných sazebních zacházení uplatňovaných na základě povahy zboží a o celních kvótách. (Matoušek, Sabelová, 2007)

Jak již bylo zmíněno celní sazebník Společenství používá v rámci klasifikace zboží kombinovanou nomenklaturu. Ta rozděluje zboží do 21 tříd a 98 kapitol. Jednotlivé kapitoly se dále člení na čtyřmístná čísla, šestmístné položky a osmimístné podpoložky. Osmimístné číslo je tedy nejdetailejším rozlišením, ovšem ne vždy je třeba jeho použití. S kombinovanou nomenklaturou souvisí i propojený informační systém TARIC, který se ni zakládá. Jedná se o integrovaný sazebník, který k osmimístnému označení přidává ještě devátou a desátou číslici položky TARIC. V součtu je tudíž používán desetimístný kód, který je v rámci specifických účelů např. při uplatňování cel na zemědělské produkty, rozšířen o doplňkový čtyřmístný alfanumerický kód tzv. doplňkový kód TARIC. (Bakeš et al., 2009)

1.4 Celní sazby

Z celních hodnot dováženého a vyváženého zboží se pomocí procentuální hodnoty vyjadřují celní sazby. Nejvyšší celní sazby jak v EU tak v USA jsou na dovoz mléčných výrobků, cukru, alkoholu a tabáku. USA uplatňuje nejvyšší celní sazbu na vybraný dovážený alkohol, a to až

do výše 360 %, kdežto EU uplatňuje nejvyšší celní sazbu vybrané zemědělské dovozy ve výši až 366 %. (Institutvk.cz, 2018)

Podobně jako clo, tak i celní sazby jsou členěny z několika hledisek. Celní sazby, jakožto základ pro výpočet cla se dělí do tří skupin na sazby:

- valorické,
- specifické,
- kombinované.

Valorické celní sazby představují nejrozšířenější způsob výpočtu cla. Základ pro výpočet tvoří celní hodnota dováženého zboží, daná mezinárodními dohodami nebo komunitární celní legislativou, jedná se o cenu skutečně placenou či cenu, která má být zaplacená. Výhoda valorických celních sazeb spočívá v jejich odolnosti vůči inflaci, protože bez ohledu na stále měnící se vývoj měny clo představuje stabilní procentuální podíl z celní hodnoty zboží. Na druhou stranu se tato přímá závislost může stát nevýhodou, protože určení celní hodnoty odpovídající všem pravidlům je obtížná záležitost, která je i náročná na kontrolu. Tato situace nahrává podvodníkům a tím dochází k padělání dokladů, podvodům spočívajících v podfakturaci a množství dalších celních a daňových úniků. I přes tuto nevýhodu používá valorické celní sazby většina států světa z důvodu stability, transparentnosti a jednoduchosti samotného výpočtu. (Klabouchová, 2002)

Druhou možností jsou specifické celní sazby, ty se využívají především v oblasti zemědělských a potravinářských komodit. Od valorických celních sazeb jsou odlišné tím, že nevychází z hodnoty, ale z množství. Specifické celní sazby určují, kolik peněžních jednotek se zaplatí za jednu měrnou jednotku určitého zboží. Tato celní sazba je vhodná především pro země s minimální inflací a velice stabilní měnou, proto od ní mnoho států ustoupilo. Dalším důvodem ústupu je, že celní sazby jsou předmětem mezinárodních smluv a jakákoliv změna znamená dlouhé a složité vyjednávání. Značnou výhodou specifických celních sazeb je úplná nezávislost na celní hodnotě zboží, u které se mohou objevit problémy s jejím stanovením. Na rozdíl od toho množství zboží je jednoduché na kontrolu. (Klabouchová, 2002)

Spojením valorických a specifických sazeb vznikají celní sazby kombinované. Používají se k minimalizaci nevýhod valorických či specifických sazeb. Díky kombinované celní sazbě je určen počet peněžních jednotek za jednu jednotku množství, ten ovšem musí tvořit určitý stanovený procentuální podíl z hodnoty zboží. Při porovnání s předchozími výpočty je zřejmé, že výpočet kombinované celní sazby je poměrně obtížný. Výhodou je odolnost proti inflaci na

druhou stranu i zde je nutností znalost celní hodnoty stejně jako u valorické celní sazby. Kombinované celní sazby se používají především u zemědělských komodit např. cukru. (Klabouchová, 2002)

Dále je možno celní sazby rozdělit podle obchodně politického hlediska na:

- smluvní,
- všeobecné (autonomní),
- preferenční,
- jednotné (paušální).

Smluvní celní sazby jsou používány na zboží dovážené ze zemí, které jsou smluvní stranou GATT a tedy členskými státy Světové obchodní organizace (WTO) a také na zboží, se kterými uzavřelo ES dohody o vzájemném poskytování nejvyšších celních výhod. (Bakeš et al., 2009)

Sazby všeobecné neboli autonomní se používají při dovozu zboží ze třetích zemí, a to pouze v případě pokud jsou nižší než smluvní celní sazby. V celním sazebníku jsou tyto celní sazby společně se smluvními celními sazbami uvedeny v procentech stejně jako sazby valorické. (Bakeš et al., 2009)

Preferenční celní sazba, jak již z názvu vyplývá, umožňuje určité zvýhodnění v podobě snížení smluvního cla. Účelem preferenčních sazeb je zvýhodnění určitého dováženého zboží z určitých zemí či oblastí. Z doložky nejvyšších výhod existuje mnoho výjimek týkajících se volného obchodu, z nichž plyne, že celní unie a rozvojové země mají možnost zvýhodněného obchodu ve formě zavedení preferenční sazby. Jedná se o velmi pružnou celní sazbu, která se často pozměňuje, a to v rámci realizace dohod o oblastech volného obchodu při postupném snižování cel. (Kárník, 2012)

V případě dovozu zboží neobchodního charakteru může být clo vyměřeno jednotnou celní sazbou, nikoli podle zařazení do celního sazebníku, a to pokud celní hodnota tohoto zboží nepřesahuje určitou výši. Za dovážené zboží, které nemá obchodní charakter je považováno zboží obsažené v zásilkách zasílanými mezi soukromými osobami. Toto zboží nesmí množstvím ani povahou sloužit k dalším obchodním záměrům. Podle nařízení Komise (ES) č. 1031/2008 je použita jednotná valorická sazba cla 2,5 %, pokud celní hodnota zboží podléhajícího dovoznímu clu nepřesáhne 700 EUR. (Celní správa, 2016a)

1.5 Celní řízení

„Celní řízení se vede za účelem rozhodnutí o tom, zda bude zboží propuštěno do navrženého celního režimu, nebo o vyřízení celního režimu, do něhož bylo zboží propuštěno, popřípadě také za účelem stanovení cla. Celní řízení se vede za účelem rozhodnutí ve věci zpětného vývozu, dočasného uskladnění nebo přenechání zboží.“ (Zákon č. 242/2016 Sb., §12)

S celním řízením souvisí několik pojmů, které jsou důležité k porozumění této kapitole, mezi ně patří především:

- Celní prostor – jedná se o dané území mezinárodních letišť a jiných území určených k provádění celního řízení. (Zákon č. 242/2016 Sb.)
- Deklarant – může být právnická nebo fyzická osoba, jež dává návrh celní orgánům o propuštění zboží do jednoho z celních režimů a zároveň informuje o údajích nutných k naplnění ustanovení tohoto režimu. Může jím být pouze česká osoba, výjimka je v případě režimu tranzitu nebo režimu dočasného použití, kdy může být deklarantem i zahraniční osoba, (Svatoš et al., 2009)
- Celní režim – značí záměr určitého dovozu či vývozu zboží v návaznosti na jeho dalším předpokládaném užití a nakládání s ním. Mezi celní režimy se řadí: volný oběh, tranzit, dočasné použití, aktivní zušlechťovací styk, pasivní zušlechťovací styk, uskladňování v celním skladu, přepracování pod celním dohledem a vývoz. (Matoušek, Sabelová, 2007)
- Celní dohled – jedná se o činnost celních orgánů, jež zajišťují dodržování celních předpisů popřípadě i jiných dalších právních předpisů souvisejících se zbožím, které podléhá celnímu dohledu. (Matoušek, Sabelová, 2007)

V souvislosti se vstupem ČR do EU dne 1. května 2004 došlo k novelizaci celních předpisů, v rámci kterých se musí jeho účastníci řídit celními předpisy EU. Mezi základní celní předpisy patří Nařízení Rady č. 2913/92, kterým je vydán Celní kodex EU a Nařízení Komise č. 2454/93. Pokud nastane situace, kdy není daná část celního řízení uvedena v celních předpisech EU, může dojít k použití celních předpisů členských států, v ČR tedy českých celních předpisů.

Celní řízení je uskutečňováno na celních úřadech nebo v celním prostoru EU za přítomnosti deklaranta. Celní řízení může proběhnout i mimo celní prostor, a to na žádost deklaranta za předpokladu, je-li to účinnější, hospodárnější a nenarušuje to obvyklou činnost celních úřadů. Při celním řízení mimo celní území platí deklarant určité částky celnímu úřadu. K celnímu řízení je nutnost mít připraveny veškeré doklady o zboží a dopravní prostředek včetně dokladů

k němu. Pokud proběhne celní řízení v pořádku, tedy bez problémů, tak celní úřad následně vydá rozhodnutí v celním řízení a propustí dané zboží do stanoveného režimu. Pokud celní úřad rozhodne o nepropuštění zboží do navrženého režimu, tak musí písemně udat důvody společně s rozhodnutím o řádných a mimořádných opravných prostředcích. (Svatoš et al., 2009)

1.6 Zóna volného obchodu a celní unie

„Oblastí volného obchodu se rozumí skupina dvou nebo více celních území, ve kterých cla a jiné omezující úpravy obchodu (tzv. mimotarifní opatření) jsou (s některými nutnými a smluvně přípustnými výjimkami) odstraněny pro v podstatě veškerý obchod mezi členskými územími se zbožím pocházejícím z těchto území.“ (Bakeš et al., 2009: 293)

V porovnání s celní unií zóna volného obchodu v sobě nese riziko v podobě umožnění nežádoucího vstupu zboží z nečlenských zemí skrze zemi členskou, jejíž celní sazba v celním sazebníku je nižší než celní sazba členských zemí. Vzhledem k tomu, že v celní unii je používán jeden celní sazebník pro všechny členské země, tak toto riziko je tam vyloučeno. Mezi oblasti volného obchodu patří Norsko, Švédsko, Lichtenštejnsko a Island, které jsou členy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO). Zároveň Norsko, Lichtenštejnsko a Island jsou navíc členy Evropského hospodářského prostoru (EHP). EHP vznikl na základě dohody mezi ESVO a EU a představuje významné ekonomické uskupení. Mezi další významná uskupení volného obchodu patří Severoamerická dohoda o volném obchodu, Sdružení národů jihovýchodní Asie či Větší zóna volného obchodu, jejíž členy jsou arabské země. (Kárník, 2012)

Oproti zóně volného obchodu je celní unie vyšším stupněm ekonomické integrace. Jedná se o exkluzivnější druh mezinárodního partnerství. *„Celní unie je nahrazení dvou nebo více celních území celním územím jediným, ve kterém se cla a jiné omezující úpravy obchodu (tzv. mimotarifní opatření) zrušují (s některými nutnými a smluvně přípustnými výjimkami) v podstatě pro veškerý obchod mezi zeměmi, z nichž se celní unie skládá, nebo alespoň pro v podstatě veškerý obchod s výrobky pocházejícími z těchto území.“* (Bakeš et al., 2009: 294)

Země, které jsou členy celní unie vystupují navenek jako jeden samostatný útvar a vůči třetím zemím, které nejsou součástí unie, uplatňují společnou obchodní politiku a zároveň i společnou celní, zemědělskou a průmyslovou politiku. Zboží původem z jednoho členského státu je v rámci celní unie obchodováno bez cla. Jednotná obchodní politika spočívá nejen ve vzájemném obchodu bez tarifních i netarifních bariér, ale i v používání jednotného celního sazebníku společně s celým systémem preferenčních sazeb, jednotnými dohodami o volném obchodu a dalšími nástroji používanými v obchodu s třetími zeměmi. V rámci uplatňování

společné obchodní politiky vůči třetím zemím se členové dohodnou i na odvětvích a oborech, která budou chránit obchodními překážkami a zároveň, která odvětví a obory otevřou. Toto souvisí s dohodou o tom, jaká odvětví budou na území celní unie rozvíjena či naopak utlumována. (Kárník, 2012)

Mezi typický příklad celní unie patří EU. Tu tvoří členské státy ES. Tato celní unie se při založení 1. července 1968 skládala z šesti členských států. K roku 2021 je EU tvořena 27 členskými státy, mezi které patří Belgie, Bulharsko, Česko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko. (Europa.eu, 2021)

Mimo členské státy patří do evropské celní unie ještě tři další státy, a to Andorra, San Marino a Turecko. Dohoda o celní unii mezi EU a Andorrou vstoupila v platnost 1. ledna 1991. Další dohoda vstoupila v platnost dne 1. prosince 1992 a jednalo se o prozatímní dohodu o obchodu a celní unii EU a San Marinem, na kterou navázala dohoda o spolupráci z 1. května 2002. Dohoda o vytvoření celní unie mezi EU a Tureckem vstoupila v platnost 31. prosince 1995. (Businessinfo.cz, 2017)

Pohyb zboží v rámci EU sleduje statistika Intrastat, a to v rámci intrakomunitárního obchodu mezi členskými státy EU. Slouží jako jeden z kontrolních zdrojů v porovnávání s daňovými informacemi, tedy k odhalení daňových nesrovnalostí. Statistika Intrastat slouží v EU i jako zdroj dalších údajů pro řízení EU, kterými jsou např. pohyby zboží v EU, druhy a směry nákladní dopravy či informace o regionální výrobě. (Matoušek, Sabelová, 2007)

I před tím než vstoupila ČR do EU, byla na českém území sbírána data pro statistické účely o zahraničním obchodu, a to pomocí Jednotných celních deklarací předkládaných při dovozu i vývozu zboží celním úřadům. Následně zjištěné údaje přebíral Český statistický úřad, který je analyzoval, vydával statistiky a přehledy. Od vstupu ČR do EU je obchod mezi ČR a členskými státy považován za vnitrounijní. ČR se tak zapojila do statistického systému Intrastat. Obchod s nečlenskými státy EU (třetími zeměmi) statisticky sleduje systém Extrastat. Jak Intrastat tak Extrastat řídí orgán Komise Evropského společenství Eurostat se sídlem v Lucembursku. (Galočík, Jelínek, 2009)

Jak uvádí Matoušek a Sabelová (2007), v celém Společenství vychází statistika Intrastat z jednotných a ve všech zemích EU stejných pravidel a zásad, kterými jsou (Matoušek, Sabelová, 2007):

- zásada Intrastatu vykazovat údaje pouze o zboží v intrakomunitární obchodu EU, nikoliv údaje o službách;
- vykazování stejné skladby povinných údajů v každém státu EU;
- vykazování statistiky Intrastat v hlášeních, a to samostatně jak příjem tak odeslání zboží a vždy za celý kalendářní měsíc, kdy rozhodující je okamžik reálného příjmu a odeslání zboží (nikoliv okamžik fakturace);
- zásada nerozlišovat v hlášení jednotlivé zásilky, ani časovou posloupnost jejich obdržení, rozlišují se pouze druhy zboží obsažené v jednotlivých zásilkách;
- příjemce i odesílatel nezávisle na sobě vykazují hlášení podle skutečnosti, je nutné uvádět pravdivé a správné údaje. Odpovědnost za správnost svého hlášení nese každý sám.

Mimo již zmíněnou celní unii existuje mnoho dalších celních unií po celém světě např. Jihoafrická celní unie umožňující volný obchod na jihu Afriky. (Kárník, 2012) Dalším, ač již zaniklým příkladem je celní unie mezi ČR a Slovenskem existující mezi lety 1993 a 2004, nejednalo se ovšem o typickou celní unii, neboť každá země měla svůj vlastní celní sazebník i vlastní celní rozpočet, ovšem celní sazby na zboží dovážené z třetích zemí měly obě země stejné. (Bakeš et al., 2009)

1.7 Mezinárodní celně-obchodní instituce

Vzhledem k tomu, že zboží je obchodováno napříč celým světem, tak bylo nutné zřídit několik globálních organizací, které určují pravidla a podmínky pro mezinárodní obchod. Cílem těchto organizací je podporovat a usnadňovat mezinárodní obchod. To, že celnictví je celosvětové téma dokládá i fakt, že většina států je členem alespoň jedné mezinárodní celně-obchodní instituce, členství v jednotlivých institucích je dobrovolné.

Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT – General Agreement on Tariffs and Trade) nepředstavuje typickou obchodní instituci, patří ovšem k významným mezinárodním dohodám. Postupem času nabývala podoby mezinárodní instituce a následně roku 1995 byla transformována na Světovou obchodní organizaci. GATT uzavíralo 30. října 1947 celkem 23 smluvních stran, mezi zakládající země patřilo i tehdejší Československo. Dohoda vznikla jako výsledek poválečných vyjednávání ohledně hospodářských otázek. Cílem dohody bylo snížení bariér mezinárodního obchodu, až po jeho uvolnění. Dohoda GATT představovala mnohostrannou obchodní dohodu, jejíž členové se zavázali respektovat tři základní principy. (Kárník, 2012)

Dle prvního principu má mezinárodní obchod probíhat nediskriminačně. Z toho plyne rovnost smluvních stran a vzájemná vázanost doložkou nejvyšších výhod, která zajišťuje formálně nediskriminaci navenek a doložkou národního režimu, ta směřuje nediskriminaci směrem dovnitř jednotlivých smluvních zemí. (Kučera et al., 2008)

Druhý princip představuje zásada národního zacházení, zajišťuje stejné nakládání jak s domácím tak zahraničním zbožím v každém státu. To znamená, že domácí průmysl je chráněn pouze celními sazbami a nejsou použita jiná ochranná opatření. (Kárník, 2012)

Poslední princip se týká pokojného urovnání sporů a nutnosti konzultace. Zásada udává, že otázky vzájemně v rozporu se mají řešit konzultacemi mezi smluvními stranami. Cílem tohoto principu a konzultací je předcházení obchodním sporům a zabránění poškození obchodních zájmů smluvních stran. (Kárník, 2012)

Uzavření dohody GATT znamenalo, že celní politika se po druhé světové válce stala předmětem mezinárodních jednání a úmluv, do té doby byla pouze v neomezené pravomoci jednotlivých zemí, které ji používali pouze k zajištění svých vlastních potřeb. Navzdory tomu ani přítomnost této dohody nezabránila tomu, aby politické zájmy některých států nepřevládly nad právními závazky, které z dohody plynuly. (Kárník, 2012)

Světová obchodní organizace (WTO – World Trade Organization) je mezinárodní organizace se sídlem v Ženevě. WTO byla zřízena roku 1994 a ČR je zakládajícím členem. Tato organizace má za cíl zvyšovat životní úroveň, zajistit plnou zaměstnanost, zajistit značné reálné příjmy a účinnou poptávku, rozšířit výrobu, podpořit obchod se zbožím a službami, zajistit udržitelný ekonomický rozvoj v souladu se zachováním a ochranou životního prostředí. (Kučera et al., 2008)

Ačkoli WTO vychází z dohody GATT, tak se vyznačuje pevnějšími mezinárodněprávními základy včetně přijetí systému mnohostranných mezinárodních smluv, které ovlivňují široké spektrum mezinárodních obchodních činností, oproti tomu dohoda GATT zahrnovala pouze výměnu zboží. (Rozehnalová, 2010)

Základem WTO jsou dohody podepsané většinou zeměmi. Tyto dohody poskytují základní pravidla pro mezinárodní obchod. Jedná se o smlouvy jež zavazují vlády k udržování svých obchodních politik v určitých dohodnutých mezích. Cílem těchto dohod je pomoci výrobcům, vývozcům a dovozcům při podnikání. Hlavním účelem je tedy umožnit co nejsvobodnější obchod, včetně odstranění překážek a zároveň zajistit předvídatelnost, že nedojde k náhlým

změnám politiky a transparentnost. Stejně tak důležité je zajištění přístupu jednotlivců a vlád k obchodním pravidlům. (WTO, 2021)

Světová celní organizace (WCO – World Customs Organization) sídlící v Bruselu je jediná mezinárodní organizace, která má kompetence k řešení metodických celních otázek. Vznikala v několika etapách od roku 1947, ovšem samotná organizace jak je známá dnes vznikla až v roce 1994. Mezi členy patří většina států světa včetně ČR. (Štěrbová, 2013)

WCO má za cíl zajistit efektivnost a co nejvyšší účinnost celních správ (CS) na světové úrovni. Její činnost se především zaměřuje na vývoj světových celních standardů a jednoduchého účinného celního systému. Zároveň se snaží o modernizaci, zjednodušení, harmonizaci a jednotné uplatňování celních procedur, dále na bezpečnost obchodních toků a pomoc při vytváření celních institucí v rozvojových zemích. WCO vytvořila tzv. Celní datový model, který je používán k rychlému a jednoduchému předávání informací napříč celnicemi, ještě před příchodem zboží. Další důležitou činností WCO je správa dohody WTO o celním ohodnocení. Zabývá se i pravidly původu zboží a vývojem procedur a nástrojů k usnadnění obchodu. (Štěrbová, 2013)

1.8 Legislativní úprava celnictví v ČR

Od vstupu ČR do EU již postupy celních orgánů v rámci celního řízení neupravuje pouze národní legislativa, ale zejména legislativa EU. Ta udává jednotné postupy celního řízení pro všechny členské státy. Vzhledem ke značnému množství legislativy zahrnující zákony, vyhlášky a nařízení vlády, zde budou uvedeny pouze zákony, na základě kterých se celní problematika řídí. V ČR mezi tyto zákony patří (Celní správa 2016b):

- Zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon
- Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky
- Zákon č. 18/2012 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Celní správě České republiky
- Zákon č. 594/2004 Sb., jímž se provádí režim Evropských společenství pro kontrolu vývozu zboží a technologií dvojího užití
- Zákon č. 440/2003 Sb., o nakládání se surovými diamanty, o podmínkách jejich dovozu, vývozu a tranzitu a o změně některých zákonů
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích

- Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě

První z výše uvedených zákonů se skládá z dvanácti částí, jednotlivé části obsahují obecná ustanovení, celní kontrolu, celní řízení, správu cla, ustanovení o povolení, osvobození od cla, zadržení, přenechání, prodeje a zničení věci, správní delikty, údaje pro statistické účely, společná ustanovení, závěrečná ustanovení a účinnost. (Zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon)

Oproti tomu Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, jak již z názvu vyplývá, se více zaměřuje na celní správu jako takovou. Obsahuje osm částí zaměřených na Celní správu ČR, kontrolu, ochranu názvu a označení CS, výkon některých funkcí, povinnosti, oprávnění a prostředky celníka a občanského zaměstnance, přestupky, zpracování údajů orgány CS, mezinárodní spolupráce, ustanovení přechodná, závěrečná a zrušovací, účinnost. (Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky)

Mezi základní předpisy EU patří:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013, kterým se stanoví celní kodex Unie
- Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 2015/2446, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013, pokud jde o podrobná pravidla k některým ustanovením celního kodexu Unie /DA/
- Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 2015/2447, kterým se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013, kterým se stanoví celní kodex Unie /IA/ (Celní správa ČR, 2015)

Kromě těchto uvedených předpisů upravuje celní problematiku značné množství dalších právních předpisů.

2 VÝVOJ CELNÍ SPRÁVY NA ÚZEMÍ ČR

Historie a vývoj CS sahá hluboko do minulosti. Vzhledem ke geografické pozici českého území, které je přezdíváno srdcem Evropy, bylo, je a zároveň lze předpokládat že i bude, důležitým místem pro transfer zboží. Tato kapitola pojednává o vývoji celnictví od raného středověku až po aktuální dění.

CS prošla od raného středověku spoustou změn, ovšem základní myšlenka výběru cla zůstala. Počátek moderní CS, tak jak je známá dnes, se datuje do třicátých let 19. století. (Mainuš, Janák, Horváth, 1977)

2.1 Období středověku

„Nejstarší zachovaný písemný platný celní řád, který upravoval cla pro obchod s Velkomoravskou říší, tzv. „raffelstettenský statut“ pochází z let 903-906.“ (Matoušek, Sabelová, 2007: 5) Raffelstettenský řád stanovoval poplatky, které museli zaplatit přicházející obchodníci ze západního území, tedy z bavorské strany, mířící na východ. Stejně tak museli platit přicházející obchodníci z východu, těmi byli Slované z Ruska. (Schelle, Tauchen, 2015) Dalším využívaným celním řádem v této době byl řád knížete Svyatoplycha II. a upravoval výběr cla na Labi v Litoměřicích. (Matoušek, Sabelová, 2007)

Z obecného hlediska se v raném středověku výběrem cla a mýta zabývali speciální celníci. Cla vybírali od cizích nákupčích na zemských branách, přes které byl umožněn vstup na české území. Celníci tedy kromě výběru cla zajišťovali i ochranu země. Výše cla záležela od velikosti průvodu, počtu koní a vozů. Následně ve 12. století byla výše cla určována podle zboží. Ke konci raného středověku byl v Praze v Týnském dvoře vybírán zvláštní druh cla tzv. ungelt. V Týnském dvoře se kupci přijíždějící z ciziny ubytovali, ustájili koně, zboží museli vyložit a nabídnout k prodeji domácím kupcům a společně s tím zaplatit clo. (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007)

Týnský dvůr, ve kterém se nachází i nejstarší podoba celnice je dodnes, podle dříve vybíraného poplatku, nazýván Ungelt. Na české území se v té doby dovážely především šperky, drahé látky a koření, oproti tomu vývoz byl situován na kožešiny, chmel a slad. (Celní správa ČR, 2008a)

V období vrcholného a pozdního středověku byl uplatňován tzv. tržní regál, jednalo se o královské právo, kdy panovník mohl odsouhlasit konání veřejných trhů ve městech, aniž by přicházející museli platit cla a mýtné, ovšem každý musel zaplatit tržní poplatek. Tržní poplatek byl vyplácen panovníkovi, a to pod zárukou zvláštní ochrany nad trhy. Souhlas panovníka byl

brán jako privilegium pro občany města a zvýhodňoval je i při nákupu zboží před překupníky, židy a venkovany, kteří se k možnosti nákupu dostali až po delší době. Za správný chod trhu podle pravidel odpovídal rychtář či orgány města. Tržní regál zároveň nastolil právo nuceného skladu na většinu zboží, toto právo bylo udělováno jednotlivým městům, kde vznikaly skladné kupecké domy. V kupeckých domech bylo zboží vystavováno k prodeji a zároveň byl vybírán ungelt. Jednalo se o Prahu, Vratislav, Olomouc a množství lužických a slezských měst. (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007)

Počet měst, kde byl vybírán ungelt, clo a mýto postupně narůstal společně se zvyšujícími se sazbami, proto obchod přestával být výhodný a obchodníky naše území přestalo zajímat. S poklesem obchodu poklesly i příjmy z cel, které spadaly do královské pokladny. Z toho důvodu se Karel IV. rozhodl pro snížení vybraných vysokých celních sazeb a zároveň zrušil některá mýta, ani za těchto úlev nedosáhl zlepšení obchodu. Husitské války společně se souboji o trůn situaci ještě zhoršily, hospodářství se nedařilo a do pokladny panovníka mířilo čím dál tím méně peněz, což mělo za následek zvýšení cla a zřizování dalších poplatků, aby se finanční situace v kase zlepšila. (Matoušek, Sabelová, 2007)

2.2 Období novověku po rok 1918

S nástupem Ferdinanda I. Habsburského došlo ke změnám v celnictví, cílem bylo zlepšení finanční situace ve státní pokladně. *„Vytvořil v Čechách síť celních stanic a zavedl clo i z vyváženého zboží, tedy vývozní clo, a to „Celním mandátem Ferdinanda I.“ z roku 1558.“* (Matoušek, Sabelová, 2007: 6)

Mezi lety 1618 a 1648 probíhala třicetiletá válka, která pozastavila veškerý obchod a systém výběru mýta a cla byl rozložen. Zároveň v 17. století došlo k zavedení nové organizace, kdy celnictví začalo spadat pod Českou komoru. Na českém území vzniklo 17 celních obvodů a stanic a k nim náležící celní pobočky. (Matoušek, Sabelová, 2007) Nejvíce celnic se nacházelo na hranicích s německy mluvícími zeměmi, na česko-moravských hranicích byla koncentrace celnic značně menší. (Celní správa ČR, 2008a)

Nová byla i pravidla a celní řády, změny se dočkala i administrativa a s tím spojené vyplňování formulářů, další změna se týkala změny pravidel vnitřní kontroly. Ani tato vylepšení nezpůsobila výrazné zlepšení a obchod nevzkvétal. (Matoušek, Sabelová, 2007)

Se vznikem manufakturní výroby došlo k úřední kontrole soukromých mýt a cel v Čechách, v rámci kontroly jich bylo rozpoznáno 723. *„Výsledkem bylo v roce 1737 zavedení nového ochranářského celního řádu s vysokými cly na dovoz cizího zboží, které bylo možno vyrobit*

i v Čechách.“ (Matoušek, Sabelová, 2007: 6) O deset let později došlo v Čechách, na Moravě a mezi ostatními zeměmi rakouskými ke zrušení pohraničního cla. Cel bylo zrušeno značné množství a z veškerých ponechaných cel se investovalo do oprav silnic a cest. Na místo očekávaného rozvoje, došlo k dalšímu úpadku, clo na dovážené zboží bylo pořád příliš vysoké, oficiální zahraniční obchod poklesl až vymizel a zboží do českých zemí bylo dopravováno nelegálně, celní předpisy se obcházely a nastalo období pašování zboží. (Matoušek, Sabelová, 2007)

V polovině 19. století vznikla sloučením důchodkové a pohraniční stráže finanční stráž. Jednalo se o ozbrojený sbor s podobnými právy a povinnostmi jako vojenský sbor a měl zabránit pašování zboží a odhalovat přestupky týkající se cla, zároveň sloužil jako výpomoc celním a finančním úřadům. Struktura finanční stráže zahrnovala kontrolní okresy, které se dále dělily na oddělení. Nad finanční stráží drželi dohled vrchní inspektoři finanční stráže, na okresní celky dohlíželi inspektoři. (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007) Finanční stráž v té době měla 4954 příslušníků, skládala se z 102 celních úřadů a 25 finančních inspektorátů. S určitými obměnami v počtech zůstala tato podoba finanční stráže až do rozpadu Rakouska-Uherska, jehož hospodářství bylo po 1. světové válce naprosto rozloženo. (Matoušek, Sabelová, 2007)

2.3 Období první republiky (1918–1938)

V roce 1918 se rozpadlo Rakousko-Uhersko a 28. října 1918 vzniklo Československo. V této době se většina států zaměřovala na budování vlastní ekonomiky, nicméně v rámci těchto snah se projevovaly silné obavy ze zahraniční konkurence. Vůle k hospodářské mezinárodní spolupráci byla minimální a docházelo k administrativním zákazům vývozu a dovozu zboží a surovin. Na veškeré vývozní a dovozní akce bylo potřebné státní povolení od Československé vývozní a dovozní komise. „*Československá republika převzala v první fázi své existence celý právní řád a správní systém z bývalého Rakouska-Uherska dle zákona Národního výboru č. 44 ze dne 28.1. 1919. Platný tedy zůstal celní a monopolní řád z roku 1835, celní sazebník z roku 1906.*“ (Matoušek, Sabelová, 2007: 7) Právní řád společně se správním systémem z období Rakouska-Uherska zůstal bez větších změn až do roku 1928. Od roku 1928 začal platit nový celní zákon kdy Československou celní radu, která fungovala jako poradní sbor v záležitostech ohledně celních poplatků a celních sazeb, nahradil Celní poradní sbor. Již v té době náležela CS pod ministerstvo financí, ovšem Celní poradní sbor i Československá celní rada byly podřízeny ministerstvu průmyslu obchodu a živností. (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007) Nové bylo i rozdělení na okrskové CS a celní úřady. Okrskové CS, které byly samostatnými odděleními zemských finančních úřadů, dohlížely na činnosti celních úřadů a na

finanční stráž. Oproti tomu celní úřady se zabývaly vyměřováním cla společně s kontrolní celní agendou. Tyto úkony vykonávaly jak na hranicích, tak ve vnitrozemí. Celní úřady ve vnitrozemí se dále rozdělovaly na přístavní, silniční a nádražní. Jejich pobočky se nacházely na poštách a letištích. (Mainuš, Janák, Horváth, 1977) V návaznosti na vzestup letecké dopravy, byla ve třicátých letech zřízena tři celní letiště a to v Praze, Mariánských Lázních a Brně. (Celní správa ČR, 2008a)

2.4 Období nacistické okupace (1939–1945)

V tomto období probíhala 2. světová válka, která se odehrávala i v Československu. Krátce před vypuknutím války docházelo k častým přepadením celních úřadů a finanční stráže na hranicích s Německem. Přepadení byla natolik surová, že si vyžádala mnoho obětí jak z řad celníků tak pracovníků finanční stráže. (Matoušek, Sabelová, 2007) Hned v začátcích nacistické okupace došlo k vytvoření nové organizace finanční správy, společně se zavedením říšskoněmeckých celních a daňových předpisů. V Karlových Varech a v Opavě, vznikly úřady vrchních finančních prezidentů, které byly podřízeny finanční správě a zároveň byly jejím nejvyšším orgánem. Pod úřad v Karlových varech spadaly finanční úřady (37), hlavní celní úřady (5), okresní celní komisariáty (18), celní úřady (34) a celní dozorcí služebny (66). Úřad svoji činnost vykonával pouze krátce a roku 1942 byl zrušen, jeho činnost převzali finanční prezidenti v Norimberku a v Drážďanech. Úřad v Opavě zahrnoval navíc ještě dva obvody, a to obvod vládního prezidenta v Opolí a vládního prezidenta v Katovicích. „*Na našem území bylo zřízeno 14 finančních úřadů, jeden hlavní celní úřad, pět okresních celní komisariátů, 11 celních úřadů a 15 dozorcích celních služeben.*“ (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007: 404)

Dne 30. září 1940 byla činnost starých celních úřadů, fungujících podle zákona z roku 1927, ukončena, stejný osud měla i finanční stráž. (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007) Následujícím dnem tedy 1. října 1940 se Protektorát Čechy a Morava přidal do celní unie s Německem. (Celní správa ČR, 2008a)

2.5 Období po obnovení Československa (1945–1992)

„*Po osvobození Československa bylo dekretem prezidenta republiky č.25/1945 Sb. stanoveno, že na celním území Československa celnictví navazuje předpisy i služební organizaci na stav před válkou tj. přesně na stav platný ke dni 29. září 1938.*“ (Matoušek, Sabelová, 2007: 9) Tento stav netrval dlouho, s nástupem komunistů k moci nastal zvrat, uzavřely se státní hranice a nastala touha zničit celní správu. Nakonec byla CS, spadající pod pravomoci ministerstva financí, přesunuta pod Národní výbory. Jak příslušníci CS tak finanční strážce byli v té době ve

velkém propouštění ze státní služby. Vzhledem k uzavřeným mezinárodním smlouvám a z nich plynoucích povinností, např. mezinárodní úmluva GATT z roku 1948, nebylo možné celní správu zcela zrušit. (Matoušek, Sabelová, 2007)

Roku 1949 došlo ke zrušení finanční stráže. Zároveň na začátku padesátých let bylo zjevné, že výkon CS, do té doby spadající pod Národní výbory, nebyl dostačující a nově tedy byla CS podřízena ministerstvu zahraničního obchodu. (Celní správa ČR, 2008a)

V průběhu roku 1952 bylo celnictví obnoveno, ale pouze formálně, činnost CS spočívala především v boji proti podloudnictví, odhalování a zabraňování nedovolených vstupů či výstupů osob v zásilkách zboží, společně s kontrolou dovozu a znemožněním vývozu valut z Československa. Došlo také ke změně celního sazebníku, který musel být kvůli měnové reformě přepočítán. Nový sazebník obsahoval dva díly z nichž první díl byl určen pro dovoz zboží a druhý díl pro vývoz zboží. Díl zabývající se dovozem obsahoval dva hlavní typy cla, a to clo počítané podle čisté váhy zboží a clo určené podle měrné jednotky. Zcela výjimečně se clo počítalo z ceny zboží. Vyvážené zboží clu nepodléhalo. (Matoušek, Sabelová, 2007)

V polovině padesátých let vznikl nový celní zákon, který určoval hlavní úkoly CS mezi kterými byla ochrana a podpora zahraničního obchodu. Mezi vedlejší úkoly CS té doby lze považovat sběr dat pro celní statistiku. Nově byla zároveň zavedena dvoustupňová organizační struktura, kdy CS byla řízena Ústřední celní správou (ÚCS). ÚCS byla součástí ministerstva zahraničního obchodu a spadala pod ní dvě nová celní ředitelství v Praze a v Bratislavě, těmto úřadům byly podřízeny jednotlivé celní úřady, kterých bylo na českém území 59. Počet celních úřadů se postupem času snižoval až na počet 22, za zmínku stojí i několik poboček CS, které byly celní úřady nápomocné. (Fojtíková, 2009)

V tomto období byla činnost CS poměrně nejasně určená, celní zákon byl mnohokrát novelizován a značné problémy představovala i organizační struktura, kdy nebylo zjevné kdo koho kontroluje a kdo je nadřízený. (Matoušek, Sabelová, 2007)

Koncem padesátých let přestala CS clo vyměřovat i vybírat. Clo odváděly podniky zabývající se zahraničním obchodem paušálně čtyřikrát za rok. Určeno bylo podle plánu dovozu a podle rozsahu a vzhledem k tomu, že bylo dotované, ztratilo svoje ochranné a regulační funkce. Jediné zboží, které podléhalo clu bylo neobchodní zboží. Clo bylo určeno podle celního sazebníku, ovšem jeho vliv na československý zahraniční obchod byl minimální, protože styky občanů a zahraničí byly značně utlumeny. Až do roku 1967 bylo celnictví převážně formální záležitostí a nebyl mu přikládán výrazný význam. Následující rok došlo k uvolnění cestovního

ruchu a obchodní styky se zahraničím začaly stoupat a CS nabývala na důležitosti. Tuto krátkou prosperitu zastavil v srpnu 1968 vstup vojsk Varšavské smlouvy na území Československa. V návaznosti na politickou situaci došlo k propouštění zaměstnanců nejen v celní správě, ale i v jiných organizacích a firmách a řada celníků byla nucena v té době celní správu opustit. (Matoušek, Sabelová, 2007)

„V roce 1974 byl vyhlášen nový celní zákon č. 44/1974 Sb., který opět potvrdil monopol zahraničního obchodu, jehož ochranu dal jako jeden ze základních úkolů celní správě.“ (Matoušek, Sabelová, 2007: 10) Sedmdesátá léta byla ve znamení pokroku CS. Došlo k uzavření mezinárodní smlouvy s Finskem, které si vynutilo nový celní sazebník, protože celní sazebník z roku 1954 byl již zastaralý a nedostatečný. Podle nového sazebníku bylo clo vyměřováno jak pro dovoz obchodního zboží, tak i pro neobchodní zboží. Určitou dobu po vydání sazebníku nebylo clo reálně vybíráno a odvody byly dány podle plánů dovozů ze zahraničních podniků. Data o vyměřovaném cle byla určena pouze pro statistické a porovnávací účely. (Matoušek, Sabelová, 2007)

Zákon z roku 1974 byl velmi propracovaný na rozdíl od předchozího celního zákona a byl rozdělený do jedenácti hlav a 123 paragrafů. Zákon například definoval celní území, pohraniční celní pásma, svobodné celní pásma a celní sklad. Změna se týkala cla u zboží z dovozu, které podléhalo clu pokaždé, výjimku tvořilo pouze zboží se speciálním označením. U vyváženého zboží to bylo naopak, clo bylo vyměřeno jen pokud to celní sazebník vyžadoval. Tento zákon byl obsahem podobný zákonu z roku 1927. (Zákon č. 44/1974 Sb.)

K výběru cla, u obchodního zboží, podle celního sazebníku došlo až v polovině osmdesátých let. Celní zákon z roku 1974 byl několikrát novelizován, aby se odstranily zastaralé socialistické právní normy. (Matoušek, Sabelová, 2007)

Se změnou politické situace po roce 1989 bylo provedeno mnoho změn v rámci státní správy společně s CS. Na konci roku 1992 ministr zahraničního obchodu rozhodl o převodu Ústřední CS. Nově ÚSC spolu s jejími podřízenými orgány byla v působnosti federálního ministerstva financí, do této doby spadala pod federální ministerstvo zahraničního obchodu. (Celní správa ČR, 2008a)

2.6 Období po vzniku samostatné České republiky (1993–2003)

Dne 1. ledna 1993 vznikla rozdělením Československa na Českou republiku a Slovenskou republiku samostatná Česká republika. Od tohoto data začíná historie CS ČR. S novým státem

vznikly nové hranice, bylo nutné zřídit nové hraniční přechody a nové byly i úkoly pro celní správu. Bylo nutné zabezpečit nově vzniklou hranici mezi Českem a Slovenskem.

S rozdělením Československa vznikl nový celní zákon č. 13/1993 Sb. zároveň byly vydány nové celní předpisy. CS si prošla mnoha změnami jako je změna uniforem, změna označení hodnotí a kompletní reorganizací. Každý příslušník CS nově obdržel i svoje osobní identifikační číslo. Nově je zaveden služební vztah na místo vztahu pracovního. (Matoušek, Sabelová, 2007)

Se vznikem ČR došlo i k uzavření mezinárodní smlouvy mezi Českem a Slovenskem o vytvoření celní unie. Zároveň ČR usilovala o vstup do EU a stala se kandidátskou zemí. Společně se zřizováním nových celních úřadů na hraničních přechodech narůstal i počet pracovníků CS. (Matoušek, Sabelová, 2007)

„Česká republika v návaznosti na dřívější členství Československa ve Všeobecné dohodě o clech a obchodu (GATT) potvrdila svou účast v této dohodě i jako nový samostatný stát, sdělením č. 209/1994 Sb. byl zveřejněn protokol o přístupu ČR ke GATT.“ (Schelle, Tauchen, 2015: 433)

V roce 1995 byla uzavřena Evropská dohoda, v rámci které se ČR stává přidruženou zemí a získává obchodní zvýhodnění ke státům EU. Pro zboží obchodované mezi ČR a EU jsou sníženy celní sazby. Celní sazby se v průběhu let snižovaly natolik, že některé zboží bylo přepravováno bezcelně. (Matoušek, Sabelová, 2007)

Před vstupem ČR do EU bylo nutné přizpůsobit CS členským státům EU. V roce 1997 došlo k novele celního zákona z roku 1993 a byla opět upravena organizační struktura. Hlavní změna nastala na oblastní úrovni, kdy oblastní celní úřady byly nahrazeny celními ředitelstvími. Zároveň byly upraveny počty celních ředitelství, dříve oblastních celních úřadů, z počtu 21 na 8. Celních úřadů nově bylo 91 namísto původních 135. Nová podoba organizační struktury fungovala až do vstupu ČR do EU. (Schelle, Tauchen, 2015)

Jeden s posledních zákonů, který zahrnoval činnost CS a nabyl účinnosti ještě před vstupem do EU, byl zákon č. 253/2003 Sb., o spotřebních daních. Tento zákon určil nový systém ve výběru spotřebních daní z určitých výrobků např. z piva, vína, lihu, tabákových výrobků a surového tabáku či minerálních olejů. Na toto zboží byla CS zaměřována i během jeho přepravy. (Svatoš et al., 2009)

Po vzniku ČR vešla v platnost také nová organizační struktura CS, která se dělila na tři úrovně (Schelle, Tauchen, 2015: 432):

- republiková úroveň – Ministerstvo financí ČR, kdy pro výkon jeho působnosti ve věcech celnictví, celní politiky, celních sazeb a celní statistiky bylo zřízeno Generální ředitelství cel;
- oblastní úroveň – oblastní celní úřady;
- místní úroveň – celní úřady.

Pomocí Generálního ředitelství cel (GŘC), řídilo Ministerstvo financí ČR oblastní celní úřady. GŘC byla rozpočtová organizace, která sbírala data pro statistiku zahraničního obchodu, prováděla vyšetřování trestných činů ve vztahu k importu a exportu. Dále GŘC vydávalo informace o celním sazebním zařazení zboží. Mimo tyto úkony zkoumalo rozhodnutí oblastních celních úřadů. Ve vedení stál generální ředitel GŘC, který byl jmenován a odvoláván ministrem financí. (Schelle, Tauchen, 2015)

Úkolem oblastních celních úřadů bylo řídit celní úřady, které jim byly podřízené, kontrolovaly a zkoumaly jejich rozhodnutí. Zabývaly se dohledáváním uniklého zboží a bojem proti pašování zboží. Každý oblastní celní úřad vedl ředitel, který byl jmenován popřípadě odvolán generálním ředitelem Generálního ředitelství cel. Sídla oblastních celních úřadů nebyla stejná s vnitřním správním rozdělením ČR. (Schelle, Tauchen, 2015)

Celní úřady byly jako dříve rozděleny na vnitrozemské a pohraniční. Vnitrozemské celní úřady, na rozdíl od pohraničních, neprováděly vstupní a výstupní kontroly. Pohraniční celní úřady se nacházely, jak už název napovídá, na hranicích a dále na letištích, v přístavech a silnicích. Jejich úkolem bylo vybírání a vyměňování cla společně s rozhodnutím o propuštění zboží na české území. Dále vybíraly poplatky spojené s importem a exportem, zabývaly se vymáháním pokut za porušování celních předpisů, dohledávaly zboží, jež uniklo celní kontrole a bojovaly proti podloudnictví. Ve vedení celního úřadu stál ředitel, jmenovaný a odvolávaný ředitelem daného oblastního celního úřadu. (Schelle, Tauchen, 2015)

2.7 Období po vstupu do EU (2004 – současnost)

Velká změna pro Celní správu ČR nastala 1. května 2004, kdy se ČR stala součástí EU. Od této chvíle ČR byla a je uvnitř celního území EU a je kompletně obklopena členskými státy, i přesto nebyl význam CS snížen.

Společně se vstupem do EU byl vydán nový zákon o Celní správě České republiky č. 185/2004 Sb., který nahrazoval celní zákon č. 13/1993 Sb. Změny se týkaly především vykonávaných činností, a to jak v jejich obsahu tak i rozsahu, další změny zahrnovaly personální problematiku či hospodaření se stáním majetkem. (Svatoš et al., 2009) „*Vstupem do Evropské unie se Česká republika připojila k celní unii, která z hlediska realizace funkcí cla na dovozy a vývozy z a do třetích zemí uplatňuje jednotnou celní a obchodní politiku, závaznou pro všechny členské státy EU.*“ (Kárník, 2012: 43)

Množství celně odbavovaného zboží se snížilo společně s výší vybraného cla, mnoho celníků opustilo hraniční přechody, protože již nebyl potřeba neustálý celní dohled. Ovšem zůstalo mnoho míst, která byla mimo celní území EU. Mezi tato území patří vylivací pošty a mezinárodní letiště. Skrze tato místa musí vše projít celní kontrolou či celním odbavením. (Matoušek, Sabelová, 2007)

Kromě výběru cla ze zemí, které nejsou členskými státy EU a celního řízení, ve kterém CS rozhoduje o propuštění zboží do celního režimu EU, případně určuje režim propuštěného zboží, nejčastěji to bývá tranzitní režim, vykonává CS i mnoho dalších jiných kompetencí. Jednotlivé kompetence postupně přibývaly a to v důsledku poklesu pracovní náplně, pracovního zatížení a výkonu CS. Mezi hlavní kompetence vykonávané CS patří (Celní správa, 2020; Schelle, Tauchen, 2015):

- správa spotřebních daní spočívající ve výběru daní společně s kontrolou dodržování podmínek k provozování daňových skladů, kontrolou zařízení sloužících k výrobě alkoholických nápojů, vydáváním tabákových nálepek a mnoho dalších činností s tím spojených (zákon č. 353/2003 Sb.);
- správa ekologických daní, do kterých patří daň ze zemního plynu, elektřiny a pevných paliv (zákon č. 261/2007 Sb.);
- správa daně z přidané hodnoty (ve vybraných případech), při dovozu zboží ze zahraničí (zákon č. 253/2004 Sb.);
- kontrola zaplacení poplatku za užívání dálnice a rychlostní silnice a kontrolní vážení a měření nákladních motorových vozidel a jízdních souprav (zákon č. 13/1997 Sb.);
- státní odborný dozor nad prací osádek v mezinárodní silniční nákladní dopravě a ve věcech mezinárodní dopravy osob (zákon č. 111/1994 Sb.);

- kontrola návratnosti kulturních památek a národních kulturních památek po jejich zapůjčení do zahraničí a součinnost při dokumentaci, výzkumech a průzkumech zejména movitých kulturních památek (zákon č. 20/1987 Sb.);
- kontrola vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží podléhajícího mezinárodním kontrolním režimům (Nařízení Rady (ES) č. 428/2009);
- podíl na kontrole přepravy jaderných materiálů a radioaktivních látek rizikových biologických agens a toxinů (zákon č. 281/2002 Sb.);
- dohled nad zahraničním obchodem s biocidními přípravky a jejich kontrola a evidence (zákon č. 120/2002 Sb.), s látkami a výrobky, které ovlivňují ovzduší a klimatický systém Země (zákon č. 86/2002 Sb.), s chemickými látkami (zákon č. 350/2011 Sb.);
- dohled nad výrobou lihu a nad obchodem s lihem (zákon č. 61/1997 Sb.);
- kontrola Intrastatu (zákon č. 242/2016 Sb.);
- kontrola hazardních her a dodržování zákazu reklamy na nepovolené nebo neohlášené hazardní hry (zákon č. 186/2006 Sb.);
- kontrola nelegálního zaměstnávání cizinců (zákon č. 435/2004 Sb.);
- kontrola elektronické evidence tržeb (EET) spočívající v kontrole podnikatele zda zaslal údaje o jednotlivých platbách správci daně společně s vystavením účtenky pro zákazníka (112/2006 Sb.);
- kontrola zaměřená na odhalování přepravy drog a jejich prekurzorů (zákon č. 272/2013 Sb., zákon č. 167/1998 Sb.);
- ochrana práv duševního vlastnictví, která je nejčastěji spojená s padělanými ochrannými známkami na zboží, podle okolností ze zboží musí buď zlikvidovat nebo je možnost ho poskytnou pro humanitární účely (zákon č. 634/1992 Sb.);
- ochrana volně žijících druhů rostlin a zvířat, spočívající v kontrole zda nejsou přes hranice přepravovány rostliny či zvířata, jejichž vývoz není povolen popřípadě zda přepravce vlastní k přepravě speciální povolení (zákon č. 100/2004 Sb.);
- kontrola převozu finanční hotovosti, kontrola zda byl nahlášen převoz hotovosti přesahující 10 000 EU, pokud nedošlo k nahlášení, tak má CS právo hotovost zabavit (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1889/2005)
- kontrola omezení plateb v hotovosti, pokud CS odhalí platbu v hotovosti vyšší než 270 000 Kč může udělit pokutu (zákon č. 254/2004 Sb.)

- vybírání a vymáhání pokut a dalších poplatků, spočívající ve výběrů pokut a poplatků, které nebyly dobrovolně zaplacený a byly uloženy jinými správními orgány (zákon č. 280/2009 Sb.);
- trestní řízení, spočívající v prověřování, zda k daným činům došlo, za jakých okolností a následným odhalováním pachatelů trestných činů, většina případů je poté předána Policii ČR (zákon č. 141/1961 Sb.)

Z dalších činností za zmínku stojí např. spolupráce s daňovou správou či úzké spolupráce s dalšími celními správami v EU. Česká CS také provozuje výcvikové zařízení služební kynologie WCO, tato zařízení jsou pouze dvě na celém světě. (Celní správa ČR, 2008a)

Zcela novou činnost spojenou s připojením k EU představuje pro ČR tvorba statistiky Intrastat CZ. Do statistiky Intrastat jsou zapojeny všechny státy EU. Jedná se o sběr dat o pohybu zboží v rámci EU, díky kterému je možné porovnání s daňovými údaji a následné odhalení nesrovnalostí. (Matoušek, Sabelová, 2007) Povinnost vykazovat data pro Intrastat mají osoby, které překročí asimilační práh. Asimilační práh je určen jak pro odesílání zboží tak pro přijímání zboží a jeho výše se pravidelně mění a roste. Díky datům z Intrastatu lze každý měsíc sestavit statistiky zahraničního obchodu, které jsou využívány Českým statistickým úřadem, Českou národní bankou, ministerstvem průmyslu a obchodu nebo je může použít daná firma, která chce znát podíl na trhu. (Štěrbá, 2006)

Změny související se vstupem do EU se týkaly i organizace CS, v Praze bylo jako samostatný správní úřad pro oblast celnictví, zřízeno GŘC. Nově GŘC nebylo přímou součástí ministerstva financí, ale bylo mu podřízené. Působnost GŘC byla celostátní. Nejvyšší místo zaujímal generální ředitel. Ve vedení celních orgánů mohli stát pouze celníci a to jak na nejvyšší úrovni tak na úrovni oblastní a místní. Novou pravomocí GŘC bylo podílení se na přípravě nových právních celních předpisů. Dalšími činnostmi GŘC byly celní aktivity týkající se mezinárodní spolupráce, dohled nad vybraným zbožím, boj proti podloudnictví zabezpečování a sběr dat pro následnou tvorbu statistiky a mnoho dalších činností, které zákon zahrnoval. (Schelle, Tauchen, 2015)

Na oblastní úrovni působilo celkem osm celních ředitelství. Každé celní ředitelství mělo svůj obvod, ve kterém řídilo, až na výjimky řízené GŘC, příslušné celní úřady. V oblasti hospodaření byla celní ředitelství vnitřními organizačními jednotkami GŘC. Celní ředitelství se zabývala vydáváním povolení (např. povolení o osvědčení původu zboží), spravováním cla

a svěřených daní, hospodařila s majetkem a penězi a prováděla další úkony stanovené zákonem. (Schelle, Tauchen, 2015)

Na místní úrovni působilo 54 celních úřadů a stejně jako celní ředitelství, byly v oblasti hospodaření vnitřní organizační jednotkou GŘC. Činnost celních úřadů se týkala provádění kontroly a dohledu, celním řízením a úkoly, jež nebyly jasně svěřeny do kompetencí celních ředitelství nebo GŘC. (Schelle, Tauchen, 2015)

Dnem 1. ledna 2013 nabývá účinností nový zákon č. 17/2012 Sb. o Celní správě České republiky a CS se stává ozbrojeným bezpečnostním sborem. „*Celní správa České republiky podle zákona č. 17/2012 Sb. se stává dvoustupňovou soustavou správních orgánů pro oblast celnictví a další oblasti činností svěřených zákony do správy Celní správy České republiky.*“ (Schelle, Tauchen, 2015: 435) Neformálně zahrnovala ještě třetí stupeň, jehož součástí byla územní pracoviště celních úřadů, nacházejících se mimo sídla celních úřadů, ve kterých byla nutná neustálá či častá přítomnost celníků. Nové úrovně měly následující podobu (Schelle, Tauchen, 2015):

- republiková úroveň – Generální ředitelství cel;
- krajská a místní úroveň – celní úřady;
- lokální (neformální) úroveň – územní pracoviště celních úřadů.

Rozmístění celních úřadů bylo stejné jako struktura správního rozdělení státu. Celní úřady se nachází v krajských městech všech krajů vyjma Celního úřadu Praha Ruzyně sídlícího na letišti v Praze-Ruzyni. Některé celní úřady, podle zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky mají zvláštní věcnou celostátní působnost. Jedná se o Celní úřad pro Olomoucký kraj (sazební zařazení zboží), Celní úřad pro Jihočeský kraj (povolení o nezajišťování celního dluhu v tranzitním režimu) a Celní úřad pro Jihomoravský kraj (povolování svobodných pásem a svobodných skladů). (Schelle, Tauchen, 2015)

V roce 2016 přibyla CS nová kompetence, kterou je kontrola nad dodržováním povinností daných zákonem o evidenci tržeb. Jedná se sdílenou kompetenci s Finanční správou ČR. Zároveň v tomto roce nabyl účinnosti nový celní zákon č. 242/2016 Sb., jež nahradil dosavadní zákon č. 13/1993 Sb. Mezi prioritní cíle nového zákona patří větší využití nových technologií a moderních nástrojů, především využití elektronického prostředí v celním řízení. (Ministerstvo financí ČR, 2017)

O rok později se stala CS orgánem státního dozoru a orgánem příslušným k projednávání správních deliktů v oblasti hazardních her, vyjma internetových hazardních her. (Ministerstvo financí ČR, 2018)

Roku 2018 došlo k úspěšnému dokončení projektu zaměřujícího se na kamerový systém pro vyhodnocování registračních značek vozidel, který přispívá k efektivnějšímu výkonu CS v oblasti kontroly. (Ministerstvo financí ČR, 2019)

Rok 2019 přinesl změny v oblasti hazardních her, od tohoto roku se CS zaměřuje i na hazardní hry provozované prostřednictvím internetu. Významným posunem v tomto roce bylo i spuštění platebních terminálů na pokladních místech i u jednotlivých příslušníků vykonávajících mobilní dohled v terénu. (Ministerstvo financí ČR, 2020)

3 ANALÝZA ZAJIŠTĚNÍ CELNÍ SPRÁVY VE VZTAHU K VÝVOJI PROVÁDĚNÝCH ČINNOSTÍ

V úvodu této kapitoly je vymezena Celní správa České republiky, poté je představeno personální zajištění celní správy včetně vývoje nabytých kompetencí. Následuje podkapitola o změnách v územním rozložení celní správy. Další část se zabývá analýzou vývoje vybraných kompetencí.

3.1 Celní správa České republiky

„Celní správa České republiky (je v duchu zákona č. 17/2012 Sb., o celní správě České republiky) soustavou správních orgánů a také ozbrojeným bezpečnostním sborem.“ (Šafr et al., 2014: 195)

Jak již bylo uvedeno výše, mezi orgány celní správy patří Generální ředitelství cel, které je podřízeno ministerstvu financí a celní úřady, ty jsou podřízeny Generálnímu ředitelství cel. Jedná se tedy o dvoustupňovou strukturu, která je ovšem rozšířena třetí neformální úrovní, která je tvořena územními pracovišti celních úřadů, zřízených v místech mimo sídla jednotlivých celních úřadů, kde je nutná stálá či občasná přítomnost celníků. (Schelle, Tauchen, 2015)

GŘC sídlí v Praze a je správním úřadem působícím celostátně. V jeho čele stojí generální ředitel, který je jak jmenován tak odvoláván ministrem financí. Generálním ředitelem může být pouze celník a mezi jeho povinnosti patří schvalování organizačního řádu celní správy. (Zákon č. 17/2012 Sb.)

V České republice se nachází patnáct celních úřadů, jejich působnost je daná příslušností do jednotlivých územně vyšších samosprávních celků. Stejně jako u GŘC může být ředitelem pouze celník. Celními úřady ČR jsou (Zákon č. 17/2012 Sb.):

- Celní úřad pro hlavní město Prahu,
- Celní úřad pro Středočeský kraj,
- Celní úřad pro Jihočeský kraj,
- Celní úřad pro Plzeňský kraj,
- Celní úřad pro Karlovarský kraj,
- Celní úřad pro Ústecký kraj,
- Celní úřad pro Liberecký kraj,
- Celní úřad pro Královéhradecký kraj,
- Celní úřad pro Pardubický kraj,

- Celní úřad pro Kraj Vysočina,
- Celní úřad pro Jihomoravský kraj,
- Celní úřad pro Olomoucký kraj,
- Celní úřad pro Moravskoslezský kraj,
- Celní úřad pro Zlínský kraj,
- Celní úřad Praha Ruzyně.

Výkony jednotlivých celních úřadů lze rozdělit do tří částí, a to na správu cel, správu daní a jiných peněžitých plnění, stanoví-li tak jiný právní předpis a dále vykonává působnosti stanovené jinými právními předpisy či předpisy EU. Celní úřady udávají jim příslušná celní území, na kterých usměrňují pohyb osob a dopravních prostředků. Mezi další činnosti celních úřadů patří vedení evidence o kontrolovaném zboží společně s dalšími evidencemi a registry, vydávání osvědčení o způsobilosti dopravních prostředků a osvědčení o způsobilosti kontejnerů pro přepravu zboží a pátrání po zboží protiprávně vyvezeném nebo dovezeném nebo odňatém celnímu dohledu a následném dohledáváním osob, které zboží celnímu úřadu odňaly, se odnětí zúčastnily anebo osob, které zboží držely či získaly. (Zákon č. 17/2012 Sb.)

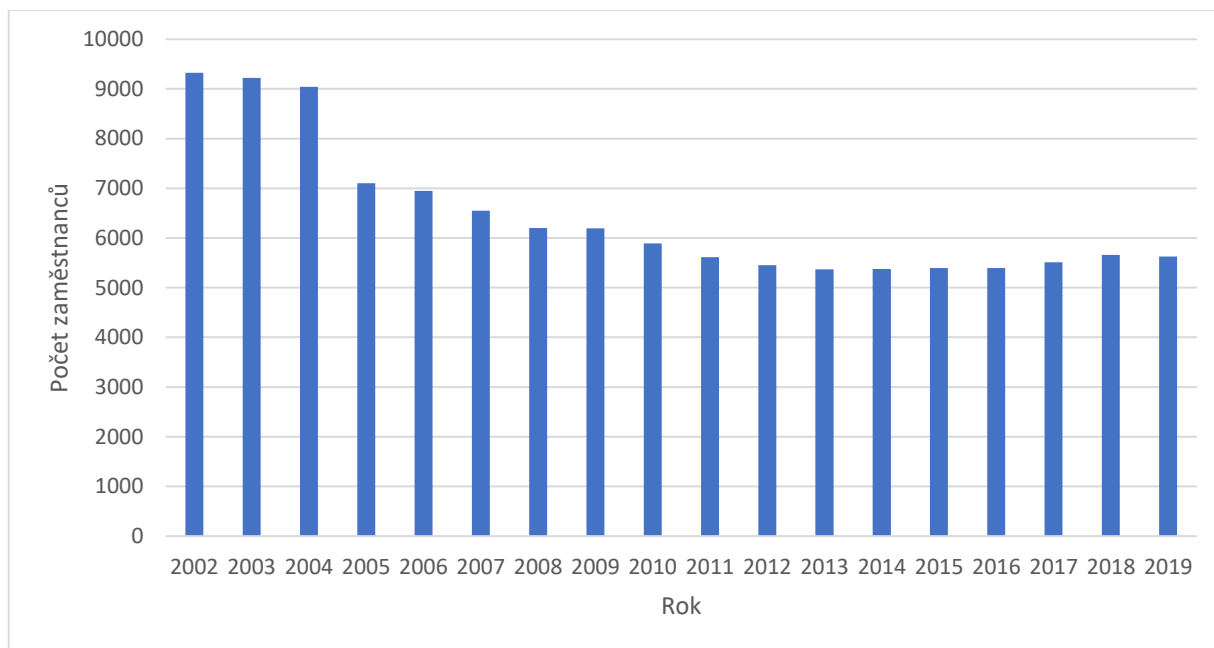
CS ČR zahrnuje i tři speciální útvary, mezi které patří celní muzeum, výcvikové zařízení služební kynologie a celně technické laboratoře. Celní muzeum se nachází v Plzni a zachycuje historii celnictví v českých zemích od středověku po současnost. Výstavní expozice, nabízející ukázkou zbraní, štítů, znaků, uniforem a mnoho dalšího, je umístěna ve sklepních prostorách celního úřadu. (Celní správa ČR, 2015) Výcvikové zařízení služební kynologie se nachází v Heřmanicích v Libereckém kraji a je určené pro přípravu psovodů a výcvik služebních psů pro potřeby CS. Česká celní kynologie je na velmi vysoké úrovni a výcvikové zařízení poskytuje služby i zahraničním celním správám. (Celní správa ČR, 2017) Celně technické laboratoře se nacházejí v Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Olomouci, Ústí nad Labem a Ostravě, tyto laboratoře představují nezastupitelné místo a postavení v organizační struktuře CS. Laboratoře disponují vybavením jak pro běžné rutinní analýzy tak pro speciální analýzy, jež jsou pro daný region charakteristické. Zároveň spolupracují s výzkumnými ústavami a vysokými školami. (Businessinfo.cz, 2016)

3.2 Vývoj personálního zajištění

V personální oblasti je možné u CS ČR působit jako občanský zaměstnanec nebo jako celník. Občanští zaměstnanci jsou fyzické osoby, jež jsou vůči CS v pracovním poměru. Celníci jsou také fyzické osoby, ovšem vůči CS jsou ve služebním poměru. Pracovní poměr blíže upravuje

zákon č. 262/2000 Sb., zákoník práce a služební poměr upravuje zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. (Schelle, Tauchen, 2015)

V průměru za posledních 19 let je u CS zaměstnáno přibližně třikrát více celníků než občanských zaměstnanců. Tento poměr se příliš nemění, ovšem nastalo několik změn v celkovém počtu zaměstnanců, které znázorňuje následující graf.

Obrázek 1: Počet zaměstnanců Celní správy ČR mezi lety 2002-2019 (k 1.1.)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2003-2020)

Z Obrázku 1 vyplývá, že počet zaměstnanců do 1. ledna 2004 velmi pozvolně ubýval, s ohledem na vstup ČR do EU se CS snažila počty zaměstnanců nenavyšovat. Značný skok lze pozorovat v průběhu roku 2004, kdy byl ukončen pracovní popřípadě služební poměr s téměř 2000 zaměstnanci. Příčinou bylo zrušení mnoha výkonných útvarů včetně těch pohraničních provádějících celní řízení. Před vstupem do EU se v ČR nacházelo 237 výkonných útvarů provádějících celní řízení, k 1. květnu 2004 jich zůstalo pouze 120 a do konce roku došlo k další redukci po, které zbylo 112 výkonných útvarů. Rok 2004 byl pro CS významný i tím, že jí přibyla nová kompetence a to převzetí komplexní správy spotřebních daní a s tím související možností postupování jako orgánu činném v trestním řízení, část zaměstnanců tedy bylo možné přesunout na výkon nové agendy. Jak již bylo nastíněno výše, po vstupu do EU přibývaly CS i jiné nové kompetence, jejichž úkolem bylo do jisté míry i odvrátit nevyhnutelnost dalšího ukončování pracovních a služebních poměrů. Tyto kompetence jsou shrnuty v Tabulce 1.

Tabulka 1: Nové kompetence Celní správy České republiky mezi lety 2004-2019

Rok	Nová kompetence
2004	Správa spotřebních daní
2004	Možnost uskutečnit trestní řízení
2004	Kontrola zaměstnanosti cizinců
2005	Kontrola kolků alkoholu
2005	Komplex kontrolních kompetencí
2006	Kontrola nelegálního zaměstnávání cizinců
2007	Kontrolní činnosti v systému výkonového zpoplatnění pozemních komunikací
2016	Kontrola evidence tržeb (EET)
2017	Kontrola hazardních her (s výjimkou her internetových)
2019	Kontrola internetových hazardních her

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2005-2008, 2017, 2018, 2020)

Ačkoliv počet kompetencí a povinností CS krátce po vstupu ČR do EU rostl, tak počet zaměstnanců stále mírně klesal. Pokles lze, mimo jiné, vysvětlit i v návaznosti na usnesení vlády č. 808/2003, které nařizovalo redukci pracovních míst v CS. (Celní správa ČR, 2006) Postupem času také bylo zrušeno 21 detašovaných výkonných útvarů a 4 detašovaná pracoviště (Celní správa ČR, 2010; Celní správa, 2011))

Do roku 2013 klesající trend v počtu zaměstnanců pokračoval a v roce 2013, ve kterém CS přešla z třístupňové organizační struktury na dvoustupňovou organizační strukturu, se dostal na své minimum a to na 5 371 zaměstnanců. (Ministerstvo financí ČR, 2014)

Následující dva roky byl počet zaměstnanců téměř neměnný, změna nastala od roku 2016, kdy CS opět získávala nové kompetence.

V letech 2018 a 2019 se rostoucí trend opět ustálil, i přesto že v roce 2019 přibyla nová kompetence, která CS umožňovala kontrolu i internetových hazardních her. (Ministerstvo financí ČR, 2020)

3.3 Organizační územní změny

Před vstupem ČR do EU se výkonné útvary provádějící celní řízení dělily na celní úřady, pobočky celních úřadů a celní pracoviště, které se dále dělily na pohraniční (na hraničních přechodech) a vnitrozemské. Z hierarchického hlediska byly celní úřady nadřizeny pobočkám a pracovištím.

Z Tabulky 2 je zřejmé, že v roce 2002 bylo v ČR 127 vnitrozemských útvarů provádějících celní řízení, pohraničních bylo o 13 méně. Následující rok byly zrušeny tři vnitrozemské útvary a jeden pohraniční, nepatrný úbytek souvisel s vrcholící se přípravou na vstup ČR do EU. V roce 2003 byla vzhledem k plánované transformaci CS navrhována nová síť celních úřadů, poboček celních úřadů a detašovaných pracovišť. Jak v roce 2002 tak 2003, lze mezi nejvytíženější útvary považovat útvary na hraničních přechodech Rozvadov, Břeclav či Chotěbuz. (Celní správa, 2004)

Tabulka 2: Počet výkonných útvarů provádějících celní řízení v letech 2002 a 2003

	2002	2003
Celní úřady:	91	91
z toho vnitrozemské	78	78
pohraniční	13	13
Pobočky celních úřadů:	64	64
z toho vnitrozemské	23	23
pohraniční	41	41
Celní pracoviště:	88	82
z toho vnitrozemské	26	23
pohraniční	60	59
Celkem vnitrozemské útvary	127	124
Celkem pohraniční útvary	114	113
Celkem	241	237

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2003, 2004)

V prvních měsících roku 2004 pokračoval proces transformace výkonných útvarů provádějících celní řízení, který byl zakončen 1. května, a to vstupem ČR do EU. Důraz byl kladen na rušení pohraničních útvarů a změnou postavení vybraných vnitrozemských útvarů, tyto skutečnosti souvisely i s redukcí počtu zaměstnanců. Organizační struktura po vstupu do EU byla ovlivněna nově získanými kompetencemi, které musela CS vykonávat a bylo nutné

i zřízení skupin mobilního dohledu. Ke dni 1. května 2004 měla CS pouze 120 výkonných útvarů provádějících celní řízení. Zároveň v den vstupu ČR do EU byly ukončeny pravidelné celní kontroly na úseku hranice ČR, která se nově stala vnitřní hranicí v rámci Společenství. V daném roce došlo ke zrušení celních pracovišť a naopak ke vzniku detašovaných pracovišť. Z Tabulky 3 je patrné, že k 1. květnu 2004 bylo o polovinu méně výkonných útvarů provádějících celní řízení oproti roku 2002. V průběhu druhé části roku 2004 došlo k další redukci a bylo zrušeno dalších osm útvarů, kdy bylo zrušeno 15 poboček celních úřadů, ale naopak vzniklo sedm nových detašovaných pracovišť, změna je znázorněna v Tabulce 3, kde jsou uvedeny počty k 1. květnu 2004 a k 1. lednu 2005. (Celní správa, 2005)

Během roku 2005 byl proces transformace dokončen a počet výkonných útvarů provádějících celní řízení klesl na 106. (Celní správa, 2006)

Tabulka 3: Počet výkonných útvarů provádějících celní řízení v letech 2004 a 2005

	2004	2005
Celní úřady	54	54
Pobočky celních úřadů	48	33
Detašovaná pracoviště	18	25
Celkem	120	112

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2005, 2006)

Po mnoha změnách v zákonech a rozsáhlé transformaci v době vstupu ČR do EU, tvoří v současnosti organizační strukturu CS ČR, podle zákona č. 17/2012 Sb., Generální ředitelství cel a 15 celních úřadů působících v jednotlivých krajích a z toho jeden celní úřad vykonávající svoji působnost na území celního prostoru Celního úřadu Praha Ruzyně. (Zákon č. 17/2012 Sb.)

3.4 Kontroly zaměstnávání cizinců

Krátce po vstupu ČR do EU se CS začala zabývat kontrolou cizinců a to v posledním čtvrtletí roku 2004 po nabytí účinnosti zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, díky kterému získala kompetence k provádění kontrol v této oblasti. Celní úřady na základě tohoto zákona prověřují, jestli cizinec vykonává práci pro fyzickou či právnickou osobu na základě pracovního vztahu a zároveň jestli ji vykonává v rámci vydaného povolení k zaměstnání. Práce zároveň nesmí být v rozporu se zaměstnaneckou kartou, modrou kartou, které je vydávána na základě zákona o pobytu cizinců v ČR nebo kartou vnitropodnikově převedeného zaměstnance vydaného jiným státem EU. (Zákon č. 435/2004 Sb.)

Jednotlivé kontroly provádějí celní úřady po celý rok, na základě vlastních informací, zjištění celních úřadů či poznatků získaných od jiných státních orgánů, právnických a fyzických osob, ale také anonymních udání jsou kontrolované osoby vytipovány. Před každou kontrolou jsou dané subjekty kontroly sledovány. Kontroly provádí celní úřady především samostatně a někdy také v součinnosti s jinými orgány státní správy, především s úřady práce a referáty cizinecké policie. (Celní správa ČR, 2010)

Z Tabulky 4 je zřejmé, že počet prováděných kontrol a jimi odhalených cizinců pracujících nelegálně na území ČR od roku 2005 klesl téměř třikrát. Nejspíše za to může postupný pokles zaměstnanců CS nebo také změna priorit CS a soustředění se na jiné nově přibývající kompetence.

Tabulka 4: Počet provedených kontrol a počet cizinců porušujících zákon o zaměstnanosti mezi lety 2005-2019

Rok	Počet provedených kontrol	Počet cizinců porušujících zákon o zaměstnanosti	Poměr počtu odhalených cizinců k počtu kontrol
2005	2 313	2 186	94,5 %
2006	2 474	2 230	90,1 %
2007	1 865	1 547	82,9 %
2008	1 727	2 340	125,4 %
2009	1 632	1 966	120,4 %
2010	1 660	2 008	120,9 %
2011	1 752	1 229	70,1 %
2012	1 329	630	47,4 %
2013	941	464	49,3 %
2014	980	374	38,1 %
2015	931	232	24,9 %
2016	811	528	65,1 %
2017	494	555	112,1 %
2018	759	607	79,9 %
2019	881	778	88,3 %

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2006-2020)

V letech 2005 a 2006 bylo za celé sledované období provedeno nejvíce kontrol a odhalen nejvyšší počet cizinců porušujících zákon o zaměstnanosti. Tato skutečnost může souviset s tím, že se v tu dobu jednalo o novou kompetenci a mohl na ni být kladen větší důraz než v pozdějších letech, ale zároveň v těchto letech měla CS nejvíce zaměstnanců.

Roku 2007 došlo k poklesu kontrol, příčinou mohlo být přistoupení Rumunska a Bulharska do EU, právě z těchto dvou států bylo v předchozích letech odhaleno několik nelegálně zaměstnaných cizinců. (Euroskop.cz, 2021) Zároveň může tento pokles souviset se vstupem ČR do Schengenského prostoru společně s Estonskem, Litvou, Lotyšskem, Maďarskem, Maltou, Polskem, Slovenskem a Slovinskem. (Euroskop.cz, 2011)

Z Tabulky 4 je dále patrné, že roku 2011 došlo ke značnému poklesu efektivnosti kontrol. Tuto skutečnost mohli zapříčít Vietnamci, ale i další národnosti, kteří objevili nové možnosti jak obejít zákon a v průběhu let 2010 a 2011 je hojně využívali. Princip obcházení zákona spočíval ve vykonávání práce na živnostenské oprávnění, kdy bylo složité prokázat, že se jedná například o závislou práci. Další možností jak obejít zákon bylo uvedení, že zaměstnanec byl vyslán na pracovní cestu, mezitím vykonával práci na jiném místě než uvedeném v povolení k zaměstnání. Odhalování nelegální práce cizinců bylo tedy pro CS značně ztížené a komplikované. (Celní správa ČR, 2012)

Ačkoliv byly v roce 2011 byly provedeny dvě celostátní akce v oblasti kontroly zaměstnávání cizinců, při kterých bylo odhaleno celkem 363 nelegálně pracujících cizinců, tak počet odhalených případů byl přesto relativně nízký. Kontroly proběhly v logistických centrech, v oblastech zpracovávání odpadu a v potravinářské výrobě. Nejvíce osob porušujících zákon o zaměstnanosti pocházelo z Ukrajiny, Vietnamu, Moldavska a Číny. (Celní správa ČR, 2012)

Následující rok proběhly také dvě celostátní akce v oblasti kontroly zaměstnávání cizinců, odhaleno bylo 163 cizinců porušujících zákon o zaměstnanosti. Do obou akcí bylo nasazeno přes 200 celníků. I roky 2013 a 2015 byly ve znamení dvou celostátních akcí. Zároveň byl v tomto období zaznamenán nárůst počtu nelegálně zaměstnaných Thajců. (Ministerstvo financí ČR, 2016)

V letech 2016 a především 2017 ubylo značné množství kontrol. Příčinou mohly být dvě nově nabyté kompetence, které si žádaly vysokého zapojení celníků. V těchto letech se neuskutečnily ani žádné celostátní akce v oblasti kontroly zaměstnávání cizinců. I přesto, že nebylo provedeno tolik kontrol jako v minulých letech, tak počet odhalených nelegálně pracujících cizinců byl v poměru k počtu kontrol vysoký.

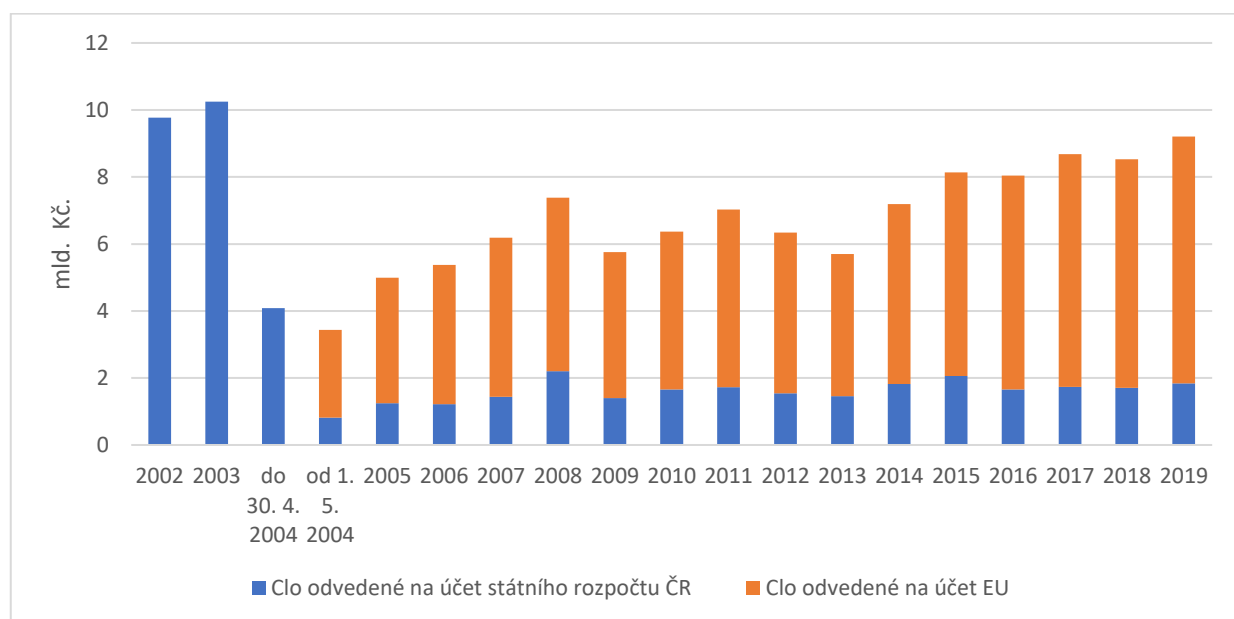
Roku 2018 došlo k nárůstu kontrol což může mít spojitost i s nárůstem zaměstnanců CS. Kontroly vzrostly především v důsledku nedostatku pracovní síly a s tím spojené snahy firem naplnit své volné pracovní pozice i za cenu porušení zákona o zaměstnanosti. Nelegálně zaměstnaní cizinci byli převážně ukrajinské a slovenské národnosti. (Ministerstvo financí ČR, 2019)

V roce 2019 byl počet kontrol nadále zvyšován, protože trend v rámci něhož se část firem s ohledem na nedostatek pracovní síly na trhu snaží obsadit svá volná místa i za cenu porušení zákona pokračoval i nadále. (Ministerstvo financí ČR, 2020)

V posledním sloupci Tabulky 4 je uveden poměr počtu odhalených nelegálně pracujících cizinců k počtu jednotlivých kontrol, z tabulky je zřejmé, že v roce nabytí kompetence připadal na každou kontrolu v průměru téměř jeden nelegálně odhalený pracující cizinec. Nejvyššího poměru bylo dosaženo v roce 2008, a to 125 %. Naopak nejhorší výsledek je z roku 2015, a to pouhých 24,9 %. CS tak úspěšně odhalila cizince porušujícího zákon o zaměstnanosti až na každé čtvrté kontrole.

3.5 Vývoj příjmů ze cla

Vybrané clo odvádí CS do státního rozpočtu a do rozpočtu EU, v průběhu let se výše odvedeného cla značně změnila, největší podíl na tom měl vstup ČR do EU. Sumy vybraného cla a jeho jednotlivé odvody mezi lety 2002-2019 jsou zachyceny na Obrázku 2.

Obrázek 2: Vývoj vybraného cla a jeho odvodů mezi lety 2002-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2003-2020)

V letech 2002 a 2003 bylo do státního rozpočtu odváděno 100 % vybraného cla, objem vybraného cla v těchto letech dosahoval nejvyšších hodnot a pohyboval se kolem 10 mld. Kč.

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že v roce 2004 nastala změna v odvodech. Do 30. dubna 2004 bylo veškeré vybrané clo odvedeno do rozpočtu ČR. Změna nastala 1. května 2004, kdy ČR vstoupila do EU a musela 75 % vybraného cla odvést na účet EU a zbylých 25 % bylo odváděno do státního rozpočtu. Za celý rok 2004 bylo odvedeno do státního rozpočtu clo ve výši 4,9 mld. Kč, tedy o polovinu méně než v letech předchozích. (Celní správa ČR, 2005)

Následující roky objem vybraného cla postupně rostl, do státního rozpočtu bylo odváděno clo v průměrných hodnotách kolem 1,3 mld. Kč, v roce 2008 kdy bylo od vstupu do EU vybráno zatím nejvyšší clo, byly do státního rozpočtu odvedeny 2,2 mld. Kč, zbylá část náležela EU.

V roce 2009 byl zaznamenán pokles cla, což nejspíše souviselo v té době s probíhající hospodářskou krizí a celní příjmy činily 5,7 mld. Kč. Následující tři roky se objem vybraného cla opět zvyšoval.

Další propad vybraného cla nastal v roce 2013, který byl též poznamenán hospodářskou krizí. Na účet EU bylo odvedeno clo v celkové výši 4,2 mld. Kč a na účet státního rozpočtu ČR pouze 1,4 mld. Kč.

Do roku 2016 objem vybraného cla rostl, v tentýž roce je z Obrázku 2 patrný nižší odvod cla do státního rozpočtu ČR. S tím souvisí rozhodnutí všech členských států o změně rozdělení poměru vybraného cla. Od 1. října 2016 je na účet EU odváděno 80 % vybraného cla na místo dosavadních 75 %. Podíl na clech pro jednotlivé členské státy představuje tedy 20 %. Za rok 2016 bylo na účet EU odvedeno clo v hodnotě 6,3 mld. Kč, z toho 75 % ve výši 4,6 mld. Kč. a 80 % ve výši 1,7 mld. Kč. Za celý rok 2016 bylo do státního rozpočtu ČR odvedeno clo ve výši 1,6 mld. Kč, což oproti roku 2015 představuje pokles o 404,2 mil. Kč. (Ministerstvo financí ČR, 2017)

V průběhu následujících dvou let se objem vybraného cla pohyboval okolo sumy 8,5 mld. Kč. V roce 2019 bylo od vstupu do EU vybráno doposud nejvyšší clo a to 9,2 mld. Kč. Do státního rozpočtu byla odvedena částka 1,8 mld. Kč a do rozpočtu EU 7,3 mld. Kč.

3.6 Kontrola elektronické evidence tržeb EET

Oprávnění provádět dozor v oblasti EET získala CS v prosinci 2016 na základě zákona č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb. Tuto kompetenci sdílí s Finanční správou ČR. K zahájení EET došlo 1. prosince 2016, spuštěním tzv. 1. fáze, která se zabývá EET u stravovacích

a ubytovacích služeb, 2. fáze zabývající se EET v maloobchodu a velkoobchodu byla zahájena v březnu 2017. (Ministerstvo financí ČR, 2017)

EET má celkem čtyři fáze, 3. a 4. fáze měla začít platit na jaře roku 2020. Nicméně vzhledem ke koronavirové pandemii byla tato poslední vlna odložena na 1. ledna 2023. (Finance.cz, 2020)

Tabulka 5: Kontroly EET mezi lety 2017-2019

Rok	Počet kontrol	Počet porušení	Uzavření provozovny
2017	9 081	1 693	10
2018	11 080	1 916	10
2019	8 805	1 793	4

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2018-2020)

Z Tabulky 5 vyplývá, že v prvním roce CS provedla 9 081 kontrol, během nichž vybrala pokuty v celkové hodnotě 11,1 mil. Kč. Vzhledem k počtu kontrol bylo odhaleno 18,6 % pochybení. CS rozhodla o uzavření deseti provozoven pro dosažení nápravy. Zároveň v roce 2017 byly ve spolupráci s Finančním úřadem ČR a Českou obchodní inspekcí provedeny dvě plošné kontrolní akce, během nichž bylo zkontrolováno 457 poplatníků a odhaleno 76 porušení zákona o EET. (Ministerstvo financí ČR, 2018)

V roce 2018 bylo provedeno téměř o 2000 kontrol více, což může mít spojitost se stále rostoucím počtem zaměstnanců, zároveň bylo v roce 2018 oproti roku 2017 provedeno o jednu celorepublikovou kontrolní akci více. Během tří kontrolních akcí bylo prověřeno 748 poplatníků a bylo zjištěno 128 případů týkajících se porušení zákona o EET. Tyto akce se zaměřovaly i na kontrolu subjektů, u kterých byla provedena kontrola v oblasti zákona o EET již v minulosti. Za celý rok 2018 uložila CS správa pokuty v celkové hodnotě 15,6 mil. Kč. Porušení zákona o zaměstnanosti se zjistilo v 17,3 % případech a bylo tedy mírně nižší než v roce 2017. (Ministerstvo financí ČR, 2019)

Ačkoliv v roce 2019 proběhlo nejméně kontrol, tak efektivita vzrostla na 20,4 %. Stejně jako v roce minulém byly uskutečněny tři celorepublikové kontrolní akce, během kterých bylo zkontrolováno 126 subjektů a zjištěno bylo 64 porušení zákona o EET. V průběhu celého roku byly vybrány pokuty v celkové hodnotě 12,7 mil. Kč. Oproti předešlým letem došlo k pouze ke čtyřem uzavřením provozoven za účelem dosažení nápravy. (Ministerstvo financí ČR, 2020)

3.7 Dozor nad hazardními hrami

CS se stala 1. ledna 2017 orgánem státního dozoru a zároveň orgánem příslušným k projednávání správních deliktů v oblasti provozování hazardních her. Vývoj počtu kontrol včetně jednotlivých porušení a následně udělených pokut zobrazuje Tabulka 6.

Tabulka 6: Dozor nad hazardními hrami mezi lety 2017-2019

Rok	Počet kontrol	Počet porušení	Výše pokut v mil. Kč
2017	2 060	488	0,4
2018	1 462	876	1,4
2019	1 347	862	7,2

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2018-2020)

Z Tabulky 6 je zřejmé, že v prvním roce CS provedla nejvíce kontrol a zároveň odhalila nejméně porušení. Tato skutečnost může souviset s tím, že se jednalo pro CS o novou kompetenci, se kterou se doposud nesečkala a teprve sbírala zkušenosti. V roce 2017 proběhly čtyři celorepublikové kontrolní akce se zaměřením na nelegální hazard. Tyto kontrolní akce proběhly v krajích, kde se byl očekáván vysoký výskyt nelegálního hazardu, a to v Plzeňském, Jihomoravském, Moravskoslezském kraji a na území hlavního Prahy. V průběhu celého roku 2017 bylo zároveň zajištěno 970 herních zařízení, především výherních hracích přístrojů a uděleny pokuty ve výši 0,4 mil Kč. (Ministerstvo financí ČR, 2018)

Ačkoliv bylo v roce 2018 přibližně o čtvrtinu méně kontrol, tak porušení bylo odhaleno skoro dvakrát více. I během tohoto roku se uskutečnily tři celorepublikové kontrolní akce. Jedna z akcí byla cíleně zaměřená na eliminaci technických zařízení, což souvisí i s vysokým počtem zajištěných herních zařízení v průběhu celého roku, a to konkrétně s 1 803 zajištěnými technickými herními zařízeními, především s kvízomaty. Během roku byly uloženy pokuty ve výši 1,4 mil. Kč tedy o milion vyšší než v roce předchozím. (Ministerstvo financí ČR, 2019)

Rok 2019 byl jak z hlediska počtu kontrol tak z počtu porušení víceméně stejný jako rok 2018. Největší rozdíl představuje výše uložených pokut, která se oproti minulým rokům mnohonásobně zvýšila a dosáhla hodnoty 7,2 mil. Kromě individuálních kontrol se uskutečnily dvě celorepublikové kontrolní akce. V tomto roce, konkrétně 1. října 2019, byla kompetence CS v oblasti hazardních her rozšířena i na hazardní hry provozované prostřednictvím internetu, které doposud podléhaly Ministerstvu financí ČR. Vzhledem k tomu, že CS nabyla tuto

kompetenci až v posledním čtvrtletí roku, tak se nestihla v počtu kontrol či v množství porušení dostatečně projevit. (Ministerstvo financí ČR, 2020)

3.8 Vývoj počtu celních prohlášení

Celní prohlášení je dokument, který uvádí podrobnosti o dováženém nebo vyváženém zboží. Celním prohlášením deklarant žádá celní úřad o propuštění jeho zboží do daného celního režimu. (Europa.eu, 2018)

V Tabulce 7 je znázorněn vývoj počtu celních prohlášení mezi lety 2002-2019. Z níže uvedené tabulky je zřejmé, že nejvyšší počet celních prohlášení byl v letech před vstupem ČR do EU a pohyboval se nad hranicí šesti milionů. Rok 2004 lze rozdělit na dvě části, a to do 1. května 2004 a po 1.květnu 2004. V první části roku, než ČR vstoupila do EU bylo přijato 2 325 172 celních prohlášení, kdežto v části druhé bylo přijato pouhých 673 669 celních prohlášení. (Celní správa ČR, 2012)

V roce 2005 byl počet celních prohlášení 1 000 312, což v porovnání s rokem 2003 znamenalo 85 % pokles. Následující roky počet celních prohlášení pozvolna rostl, pokles byl zaznamenán pouze roku 2009, což může mít spojitost se světovou ekonomickou krizí, které zasáhla všechny světové ekonomiky v polovině roku 2008 a promítla se i do roku 2009. V roce 2010 již počet celních prohlášení opět rostl a oproti předchozímu roku představoval zvýšení o 17 %.

Tabulka 7: Vývoj počtu celních prohlášení mezi lety 2002–2019

Rok	Počet celních prohlášení
2002	6 104 818
2003	6 574 938
2004	2 998 841
2005	1 000 312
2006	1 176 859
2007	1 283 779
2008	1 471 637
2009	1 197 789
2010	1 409 495
2011	1 900 434
2012	2 164 917
2013	2 225 072

2014	2 416 747
2015	2 448 092
2016	2 576 772
2017	2 865 738
2018	2 832 823
2019	2 701 156

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2003-2020)

Z Tabulky 7 je dále zřejmé, že roku 2012 přesáhl počet celních prohlášení hranici dvou milionů a následující roky jejich počet jen rostl. Důvodem tohoto zvyšování je rozvoj zahraničního obchodu České republiky. Roku 2017 byl počet celních prohlášení za celou sledovanou dobu nejvyšší a tento nárůst měl také určitý vliv na vyšší příjem ze cla v tentýž roce. V posledním sledovaném roce bylo projednáno 2 701 156 celních prohlášení, tento počet představuje mírný úbytek oproti předchozím dvěma letem.

3.9 Kontrola v oblasti ochrany trhu a spotřebitele

Jak již bylo zmíněno výše, kontrola v oblasti ochrany trhu a spotřebitele neboli ochrana práv duševního vlastnictví je nejčastěji spojená s padělanými ochrannými známkami na zboží. Celní orgány mají právo zasáhnout vůči zboží podezřelého z porušování práv duševního vlastnictví a umožnit vlastníkům zasažených práv jejich ochranu. Tato oblast se týká i internetové kriminality a s tím spojeného pirátství.

Podle okolností ze zboží musí buď zlikvidovat nebo je možnost ho poskytnou pro humanitární účely. Nejčastěji ze zboží používá pro humanitární účely v rámci zajištění základních potřeb obyvatelstva, které je postiženo mimořádnou událostí nebo se nachází v tíživé životní situaci. (Celní správa ČR, 2021)

Vývoj veškerého zajištěného zboží mezi lety 2004, 2005 a 2007 až 2019 zobrazuje Obrázek 3. Z hlediska dostupných zdrojů nejsou k dispozici veškeré informace, konkrétně data z let před vstupem ČR do EU, a data z roku 2006, která nejsou ve výročních zprávách CS ČR uvedena. Jediná dostupná data z let 2002 a 2003 v oblasti kontroly ochrany trhu a spotřebitele, jsou hodnoty zabaveného zboží. V roce 2002 bylo zabaveno zboží v cenách originálních výrobků v hodnotě 373 mil. Kč a v roce 2003 v hodnotě 1 273 mil. Kč. Mezi těmito lety je zřejmý velmi vysoký nárůst, za který může neoprávněné použití ochranných známek na náramkových hodinkách typu Rolex, Omega, Gucci a mnoho dalších. Vzhledem k tomu, že se jedná o luxusní značky, tak i cena originálních výrobků je vysoká, což vysvětluje nárůst hodnoty

vyjádřené v cenách originálních výrobků v roce 2003 o 900 mil. Kč, v přechodném roce byly odhaleny padělky v podobě náramkových hodinek pouze ve velmi malém množství případů. (Celní správa ČR, 2004)

Rok po vstupu ČR do EU se počty nijak výrazně nezměnily, jak v roce 2004 tak v roce 2005 se počet zajištěného zboží pohyboval kolem 1,2 mil. kusů. Jednalo se především o padělky textilních výrobků, obuvi, batohů a hodinek. Mezi nejčastěji padělané značky patřily Adidas, Calvin Klein, Lacoste, Rolex a mnoho dalších podobného typu. Dále byl zjištěno porušení autorských práv především v oblasti video kazet, CD a DVD. (Celní správa ČR, 2006)

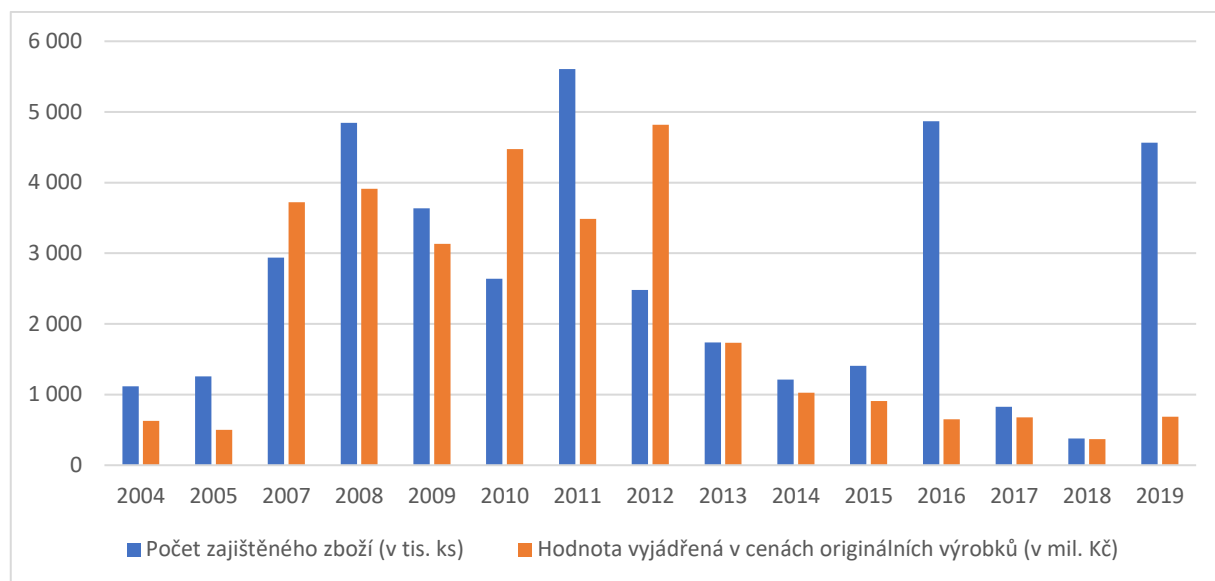
V roce 2007 je z Obrázku 3 zřejmé, že oproti předešlým rokům došlo k zvýšení počtu zajištěného zboží téměř o 150 %. Trend v oblasti padělaných hodinek, textilu a obuvi a nově se k němu velkým množstvím přidalo padělané brašnářské zboží především kabelky a kufry. Současně s tím z důsledku technologického pokroku klesl počet porušení autorských práv u video kazet a naopak vzrůstal u DVD a CD. Velkou část padělanou zboží CS opětovně nacházela v kontejnerových zásilkách. (Celní správa ČR, 2008)

Rok 2009 se vyznačoval intenzivní kontrolní činností v oblasti ochrany trhu a spotřebitele, individuální kontroly probíhaly nepřetržitě, ovšem byly uskutečněny i speciální krátkodobé akce na vytipovaných tržnicích např. v Hatích, Holešovicích a dalších. Oproti roku 2008, který se doposud vyznačoval jak nejvyšším počtem zajištěného zboží tak nejvyšší hodnotou vyjádřenou v cenách originálních výrobku, byl na tržnicích pozitivní stav. Bylo docíleno výrazného potlačení otevřené nabídky padělaného zboží. (Celní správa ČR, 2010)

Následující rok byl také zaměřen na problémové tržnice, mezi které patřily tržnice v Jihočeském kraji a tržnice v Hatích. U zbylých tržnic napříč celou ČR již došlo k eliminaci otevřené nabídky zboží porušujícího práva duševního vlastnictví. Kromě tradičních komodit (textil, obuv, šperky) se v roce 2010 podařilo zajistit výrobky, jež byly neoprávněně označeny ochrannou známkou např. LEGO, GAMBRINUS a především nově se rozmáhající se trend padělaných motorových pil STIHL. (Celní správa ČR, 2011)

Jak je viditelné z Obrázku 3, tak za rok 2011 byl po celé sledované období zajištěn nejvyšší počet zajištěného zboží, a to konkrétně 5 607 802 kusů a škoda způsobená majitelům práv představovala 3,4 mld. Kč. V porovnání s předchozími lety jde o citelný nárůst spojený kontrolami zaměřených prioritně na určité tržnice a sklady lihu, lihovin a tabákových výrobků. Na vybraných místech probíhala nepřetržitá kontrolní činnost CS. Zároveň CS kladla důraz na spolupráci živnostenskými a stavebními úřady s cílem dosažení posunu v počtu

zaregistrovaných a řádně označených provozoven jejich provozovateli. (Celní správa ČR, 2012)

Obrázek 3: Vývoj počtu zajištěného zboží mezi lety 2004-2005 a 2007-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2005, 2006, 2008-2020)

Po roce 2011 docházelo několik let poklesu počtu zajištěného zboží. V roce 2012 vzrostla škoda způsobená majitelům práv duševního vlastnictví na téměř 5 mld. Kč, tato skutečnost může souviset s vyšší frekvencí kontrol skladových prostor a kamenných provozoven. (Celní správa ČR, 2011) Následující rok došlo k poklesu jak v počtu zajištěného zboží, tak ve výši škod způsobených majitelům práv duševního vlastnictví, ačkoliv došlo k nárůstu zajištěného zboží v podobě léčiv včetně steroidů a antikoncepce, a dále hraček, vozidel a oblečení. Oproti tomu došlo k poklesu počtu zadržného zboží v kategorii věcí osobní potřeby jako jsou šampony, deodoranty, mýdla a mnoho dalších. (Ministerstvo financí ČR, 2013)

V následujících dvou letech pokračoval klesající trend. Množství zadržného zboží bylo nižší než v letech předchozích, stejně i jeho hodnota. Z Obrázku 3 je patrný vysoký nárůst počtu zadržného zboží, které se přiblížilo hranici 5 mil. kusů ovšem hodnota zajištěného zboží v cenách originálních výrobků byla nižší než rok předchozí. Příčinou byl skokový nárůst v kategorii her, kdy byly zachyceny karetních herních komponenty v rádech milionů kusů nízké hodnoty. (Ministerstvo financí ČR, 2017)

V roce 2018 bylo zadrženo nejméně padělaného zboží, pokles se projevil i v případě hodnoty vyjádřené v cenách originálních výrobků. Oproti prvním letem sledovaného období došlo ke

změnám v druhu zajištěného zboží, zatímco v prvních letech sledovaného období byly nejvíce padělány textilní výrobky, obuv, kabelky a hodinky, tak na konci sledovaného období patřily mezi nejvíce zadržované zboží patří hračky, náhražky a napodobeniny léčiv, a dále předměty každodenní péče. Roku 2018 došlo zároveň ke skokovému nárůstu padělání energetických nápojů a naopak došlo k propadu zboží kategorie přístrojů a technického vybavení pro domácnosti. (Ministerstvo financí ČR, 2019)

Z výše uvedeného Obrázku 3 je patrné, že v posledním sledovaném roce bylo zajištěno 4,5 mil. kusů zboží. Oproti předchozímu roku se jedná o dvanáctkrát vyšší počet, který byl způsoben zadržením téměř 4 milionů rozložených cigaretových krabiček. Mezi nejvíce padělané zajištěné zboží roku 2019 patřila počítačová vybavení a příslušenství mobilních telefonů jako jsou zadní kryty, nabíječky, sluchátka a kabely určené pro mobilní telefony. (Ministerstvo financí ČR, 2020)

3.10 Vývoj porušování celních předpisů

Mezi další činnosti CS patří zjišťování a projednávání celních deliktů, přestupků a jiných správních deliktů. Z hlediska dostupných zdrojů a údajů ve výročních zprávách CS ČR jsou dostupná data pouze do roku 2011, i přesto níže uvedená Tabulka 8 zobrazuje trend vývoje a především změnu v počtech celních deliktů, jiných správních deliktů a celních přestupků po vstupu ČR do EU.

Celních deliktů se dopouštějí právnické osoby, které poruší nebo ohrozí zájem společnosti. Za celní delikt je možno uložit sankce v podobě pouty či propadnutí zboží. Naopak celní přestupek je zaviněné jednání fyzických osob porušujících nebo ohrožujících zájem společnosti. Za celní přestupky mohou být ukládány pokuty, napomenutí nebo také propadnutí zboží. (Dlprofi.cz, 2016)

Z níže uvedené Tabulky 8 vyplývá, že nejvíce celních deliktů a přestupků bylo odhaleno v roce 2002. Z hlediska porušování předpisů se jednalo převážně o nesprávně uvádění celní hodnoty resp. podfakturace neboli uvádění nižších údajů o statistické hodnotě zboží, nezapočítávání nákladů na dopravu či jejich záměrné snižování. Podfakturace je jeden z nejčastějších způsobů porušování celních předpisů. Mezi další způsoby patří nesprávné sazební zařazení zboží společně se záměrným uváděním jiného druhu zboží a dále nesprávně uvádění země původu zboží. Nejvíce porušení bylo odhaleno v nedodržování podmínek pro režim tranzit. (Celní správa, 2003)

Tabulka 8: Vývoj počtu celních deliktů, jiných správních deliktů a celních přestupků mezi lety 2002-2011

Rok	Celní delikty	Jiné správní delikty	Celní přestupky
2002	13 489	926	10 337
2003	10 356	638	8 109
2004	6 447	2 877	3 255
2005	6 232	4 778	1 264
2006	4 110	5 302	1 831
2007	3 789	5 974	1 642
2008	2 623	6 090	1 624
2009	2 438	5 532	1 758
2010	1 928	4 935	1 640
2011	1 733	3 408	1 135

Zdroj: vlastní zpracování na základě Výročních zpráv Celní správy ČR (2003-2012)

Z tabulky je zřejmé, že po vstupu ČR do EU se počet zjištěných celních deliktů a celních přestupků začal snižovat, na druhou stranu počet jiných správních deliktů začal stoupat. Tato skutečnost ve velké míře souvisí s převzetím nových kompetencí CS po vstupu do EU. V roce 2004 bylo dále zaznamenáno větší množství případů nelegálního obchodu se starožitnostmi. (Celní správa ČR, 2005)

Rok 2005 v rámci celkového počtu zjištěných porušených celních předpisů je podobný roku 2004. Ovšem od roku 2005 začal z komoditního hlediska narůstat počet případů, při kterých docházelo k porušování celní předpisů u komodity elektronika a elektrodíly. V tentýž roce došlo k vysokému nárůstu případů v oblasti nelegálního obchodu planě rostoucích rostlin a s ohroženými druhy volně žijících zvířat. Zároveň v tomto roce bylo zjištěno závažné porušování předpisů u výrobků podléhajících spotřební dani zejména pak cigaret a alkoholu. Oproti roku 2004 došlo ke snížení počtu případů v oblasti nelegálního obchodu se starožitnostmi. (Celní správa ČR, 2006)

Prioritou následujících let bylo odhalování porušování předpisů v oblasti spotřebních daní, do této oblasti lze zahrnout nelegální obchod s lihem, tabákem, tabákovými výrobky, minerálními oleji a nelegální výrobou cigaret a alkoholických nápojů. Trend z uplynulých let, a to nesprávné uvádění celní hodnoty a nesprávné uvádění původu zboží pokračoval i nadále. Naopak novým trendem se za rok 2009 stalo uvádění značně vysoké a neúměrné celní hodnoty vzhledem k typu

a povaze vyváženého zboží z celního území EU do exotických destinací, a to za účelem uplatnění nadměrných odpočtů daně z přidané hodnoty. (Celní správa ČR, 2010)

Z výše uvedených hodnot v Tabulce 8 je zřejmé, že během let 2002 až 2011 klesl počet celních deliktů téměř osmkrát a celních přestupků dokonce devětkrát, naopak počet jiných správních deliktů se zvýšil skoro čtyřikrát. Ovšem v celkovém součtu všech odhalených porušených předpisů panoval především klesající trend.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku celnictví a vývoj celní správy v České republice. V tomto kontextu bylo cílem práce představit vývoj celní správy, jako služby chránící ekonomické a bezpečnostní zájmy státu, a posoudit vývoj zajištění této služby ve vztahu k vývoji prováděných činností.

Na základě provedené rešerše literatury lze konstatovat, že celnictví prošlo na území dnešní České republiky dlouhým vývojem. S ohledem na měnící se politicko-historické okolnosti zůstal celní správě hlavní úkol spočívající ve výkonu činností zaměřených na ochranu a regulaci trhu. Celní správa v průběhu let nabývala a ztrácela různé kompetence z mnoha důvodů, jako jsou vznik celních unií, zvýšený pohyb osob a zboží, technologický pokrok nebo z důvodu legislativních změn. Ovšem typická kompetence pro celní správu, a to výběr cla, zavedená v období Velkomoravské říše zůstala celní správě dodnes.

Vstup České republiky do Evropské unie představoval pro celní správu rozsáhlou změnu jak v oblasti legislativy, tak oblasti vykonávaných kompetencí. Značnou změnu představovalo i zrušení pohraničních výkonných útvarů provádějících celní řízení. Zapojením se do jednotného vnitřního trhu Evropské unie přestala Česká republika provádět kontrolu zboží na hranicích se sousedními zeměmi.

Analýzou bylo zjištěno, že v rámci poklesu výkonných útvarů provádějících celní řízení na polovinu došlo k výrazným změnám v personální oblasti. Někteří celníci z pohraničních pracovišť sice našli uplatnění na pracovištích lokalizovaných ve vnitrozemí, i přesto však byl Celní správou ČR ukončen pracovní či služební poměr s téměř pětinou zaměstnanců.

Počet zaměstnanců celní správy v současnosti stagnuje a drží se okolo hranice 5 500 zaměstnanců již několik let. Klesající trend představují počty kontrol provedených v oblasti provozování hazardních her, počty kontrol provedených v oblasti zaměstnávání cizinců a nově klesl i počet provedených kontrol v oblasti EET, naopak podíl odhalených porušení v rámci jednotlivých kontrol je rok od roku vyšší. Což může vypovídat o stále vyšších zkušenostech a rostoucí praxi pracovníků celní správy.

Jak již bylo zmíněno v rámci vstupu České republiky do Evropské unie došlo k zavedení jednotného trhu neboli volného pohybu zboží, služeb a kapitálu. Z tohoto důvodu bylo v té době podáno o 85 % méně celních prohlášení, než v době před vstupem do Evropské unie. V současnosti je podáváno přibližně o 45 % méně celních prohlášení, než v období před

vstupem České republiky do Evropské unie. Společně s tímto úbytkem došlo i ke snížení příjmů ze cla, které celní správa v průběhu let vybrala. Ačkoli v současnosti hodnota vybraného cla začíná dosahovat hodnot vybraného cla před vstupem do Evropské unie, tak podíl který si může nechat Česká republika je pouhých 20 % a zbylých 80 % odvádí na účet Evropské unie.

Celní správa se zaměřuje i na ochranu duševního vlastnictví, v rámci kterého vyhledává a zabavuje padělané zboží. Počet zajištěného zboží od roku 2004 několik let stoupal, ovšem v posledních letech je velmi kolísavý, oproti tomu hodnota zboží vyjádřená v cenách originálních výrobků má až na pár výjimek klesající trend.

Vzhledem k tomu, že celní správa přišla v rámci téměř dvaceti let o mnoho kompetencí, spojených především se vstupem do Evropské unie, tak i mnoho kompetencí nabylo. Společně s úbytkem kompetencí došlo i k úbytku zaměstnanců, na druhou stranu s nabytím nových kompetencí mnoho zaměstnanců nepřibýlo. Tento fakt se nejspíše odráží i na klesajícím počtu provedených kontrol v rámci roku.

Do budoucna, pokud bude Česká republika v evropské celní unii, nelze očekávat obnovení pohraničních celních útvarů. Zároveň by již nemělo dojít, k tak značnému úbytku počtu kompetencí, ovšem je zde možnost, že budou přibývat nové kompetence v rámci, kterých by celní správa měla zajistit lepší personální zajištění, aby počty jednotlivých kontrol a kvalita prováděných činností neklesala.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BAKEŠ, Milan, et al., *Finanční právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 580 s. ISBN 978-80-7400-801-6.
- [2] BUSINESSINFO.CZ: *Preferenční obchodní vztahy EU se třetími zeměmi* [online]. 2017 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/preferencni-obchodni-vztahy-eu-se-tretimi-zememi/>
- [3] BUSINESSINFO.CZ: *Technické laboratoře* [online]. 2016 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/celni-sprava-cr-vseobecne-informace/?rtc=2%3Frtc%3D2>
- [4] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Clo* [online]. 2016a [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/informace-pro-fyzicke-osoby/Stranky/informace-celni-spravy-ceske-republiky-pro-cestujici-o-zmenach-pri-dovozu-zbozi-na-uzemi-eu-ze-tretich-zemi-neclenske-zeme.aspx>
- [5] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2002* [online]. 2003 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202002.pdf>
- [6] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2003* [online]. 2004 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202003.pdf>
- [7] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2004* [online]. 2005 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202004.pdf>
- [8] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2005* [online]. 2006 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202005.pdf>

- [9] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2006* [online]. 2007 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z:
<https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202006.pdf>
- [10] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2007* [online]. 2008b [cit. 2021-03-10]. Dostupné z:
<https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202007.pdf>
- [11] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2008* [online]. 2009 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z:
<https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202008.pdf>
- [12] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2009* [online]. 2010 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z:
<https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202009.pdf>
- [13] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2010* [online]. 2011 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z:
<https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202010.pdf>
- [14] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2011* [online]. 2012 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z:
<https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202011.pdf>
- [15] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o výsledcích činnosti Celní správy ČR za rok 2012* [online]. 2013 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z:
<https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Vron%20zprvy/Informace%20o%20v%C3%BDsledc%C3%ADch%20C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20C4%8CR%20za%20rok%202012.pdf>

[ledc%C3%ADch%20%C4%8Dinnosti%20Celn%C3%AD%20spr%C3%A1vy%20%C4%8CR%20za%20rok%202012.pdf](#)

- [16] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Legislativa* [online]. 2016b [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/legislativa/Stranky/legislativa-zakladni-informace.aspx>
- [17] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *O nás* [online]. 2008a [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/tiskove-zpravy/2008/Documents/historie.PPT>
- [18] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *O nás* [online]. 2020 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/Stranky/celni-sprava.aspx>
- [19] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Padělky pro humanitární účely* [online]. 2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/dalsi-kompetence/ochrana-dusevniho-vlastnictvi/Stranky/padelky-pro-humanitarni-ucely.aspx>
- [20] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Stálá výstavní expozice historie celnictví* [online]. 2015 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/celni-muzeum/Stranky/vystavni-expozice-historie-celnictvi.aspx>
- [21] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY: *Výcvikové zařízení služební kynologie* [online]. 2017 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/Stranky/vycvikove-zarizeni-sluzebni-kynologie.aspx>
- [22] DLPROFI.CZ: *Celní přestupky a celní delikty* [online]. 2016 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.dlprofi.cz/33/celni-prestupky-a-celni-delikty-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EkKpRnC_SJUYbX6zyW1kls/
- [23] EUROPA.EU: *About the EU* [online]. 2021 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <https://europa.eu/european-union/about-eu/countries>
- [24] EUROPA.EU: *Customs declaration* [online]. 2018 [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/customs-procedures/general-overview/customs-declaration_en
- [25] EUROSKOP.CZ: *4. rozšíření Schengenu 2007* [online]. 2011 [cit. 2021-03-7]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/741/sekce/4-rozsireni-schengenu-2007/>
- [26] EUROSKOP.CZ: *6. rozšíření EU 2007* [online]. 2021 [cit. 2021-03-7]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/699/sekce/6-rozsireni-eu-2007/>
- [27] FINANCE.CZ: *Další vlna EET se odkládá na 1. leden 2023* [online]. 2020 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/528107-eet-od-kvetna-2020/>

- [28] FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945–2008)*. Praha: C. H. Beck, 2009. 272 s. ISBN 978-80-7400-128-4.
- [29] GALOČÍK, Svatopluk a Josef JELÍNEK. *Intrastat a DPH v příkladech*. Praha: GRADA, 2009. 112 s. ISBN 978-80-247-3073-8.
- [30] HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Lidové noviny, 2007. 570 s. ISBN 978-80-7106-906-5.
- [31] INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE: *Hana Lipovská: Ochrana volného obchodu* [online]. 2018 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.institutvk.cz/clanky/1161.html>
- [32] KÁRNÍK, Miroslav. *Clo a celní politika od A do Z*. Olomouc: ANAG, 2012. 304 s. ISBN 978-80-7263-779-9.
- [33] KLABOUCHOVÁ, Ivona. *Clo a původ zboží*. 3. vydání. Praha: Polygon, 2002. 192 s. ISBN 80-7273-067-3.
- [34] KUČERA, Zdeněk, et al., *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7380-108-3.
- [35] MAINUŠ, František, Jan JANÁK a Vladimír HORVÁTH. *Historie celnictví v ČSSR*. Praha: Naše vojsko, 1977. 235 s.
- [36] MATOUŠEK, Pavel, Lenka SABELOVÁ a Alena PEŤOVSKÁ. *Clo*. Praha: ASPI, 2007. 496 s. ISBN 978-80-7357-263-1.
- [37] MINISTERSTVO FINANČÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o činnosti Celní správy za rok 2013* [online]. 2014 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2013/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-22060>
- [38] MINISTERSTVO FINANČÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o činnosti Celní správy za rok 2014* [online]. 2015b [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2014/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-22059>
- [39] MINISTERSTVO FINANČÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o činnosti Celní správy za rok 2015* [online]. 2016 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2015/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-25563>
- [40] MINISTERSTVO FINANČÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o činnosti Celní správy za rok 2016* [online]. 2017 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z:

- <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2016/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-29142>
- [41] MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o činnosti Celní správy za rok 2017* [online]. 2018 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2017/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-32401>
- [42] MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o činnosti Celní správy za rok 2018* [online]. 2019 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2018/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-35633>
- [43] MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Informace o činnosti Celní správy za rok 2019* [online]. 2020 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2019/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-38924>
- [44] MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Systém vlastních zdrojů Evropské unie* [online]. 2015a [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/vlastni-zdroje>
- [45] ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 549 s. ISBN 978-80-7357-562-5.
- [46] SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Encyklopedie českých právních dějin*. Ostrava: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. v koedici s Key Publishing, 2015. 971 s. ISBN 978-80-7418-282-2.
- [47] SVATOŠ, Miroslav, et al., *Zahraniční obchod: Teorie a praxe*. Praha: GRADA, 2009. 368 s. ISBN 978-80-247-2708-0.
- [48] ŠAFR, Gustav, et al., *Ochrana obyvatelstva v případě krizových situací a mimořádných událostí nevojenského charakteru II*. Brno: Tribun EU, 2014. 304 s. ISBN 978-80-263-0724-2.
- [49] ŠTĚRBA, Roman. *Přepravní právo*. Praha: ČVUT, 2006. 137 s. ISBN 80-01-03426-7.
- [50] ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: GRADA, 2013. 368 s. ISBN 978-80-247-4694-4.
- [51] WTO.ORG: *Who we are* [online]. 2021 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm
- [52] Zákon č. 44/1974 Sb., celní zákon
- [53] Zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon

- [54] Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky
- [55] Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti